Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ.
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 123 (16246) | 1983 оной майн 27, пятница | Сэн 3 мүнгэн.

Буряадай АССР-60

БАЙГАЛАЙ ТОННЕЛЬ СОО ҺҮҮЛШЫН РЕЛЬС ТАБИГДАБА

БАМ-ай Буряадай участогай барилгашад түрэл автономито республикынгаа байгуулагдаһаар 60 жэлэй алдарта ойе ажалай бэлэгтэйгээр угтаха гэһэн мүрысоондо оролсоод, хаба шадалаа гамнангүйгөөр ажаллажа, жэлэй эхинһээ муу бэшэ үрэ дүнгүүдые туйлаад байна. Тэдэнэй хабатай шангаар хүдэлһэн дээрэһээ түмэр харгы Хойто Муяын хадануудай дундуур табигдажа, ашаанай түрүүшын поезд Муя нютагта гэхэ гү, али БАМ-ай 648-дахи километртэ мартын 20-до хүрэжэ ерээ бэлэй. Мүнөө энэ харгыгаар олон мянган тонно ашаан зөөгдэнэ.

Мүнөөшье түмэр харгын далан бариха, хүүргэнүүдые табиха, тоннельнүүдые малтаха хүдэлмэри түлэг дундаа. Алишье участогта хүдэлэгшэд гүрэнэй даабари болгон уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлжэ байнхай. Буряадай участогай барилгашад майн 30-да Байгалай тоннель соогуур рельс табижа дүүргэн, Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойе ажалай бэлэгтэйгээр угтаха гэһэн уялга абаа һэн.

Барилга-хабсаралгын 581-дэхи поездын үнинэй бэрхэ хүдэлмэришэн Николай Петрович Великинии хүтэлбэрилдэг бригадын коллективтэ энэ тон харюусалгатай ажал даалгагдаһан юм. Николай Великий БАМ-ай барилгада 1974 онһоо хабаадалсана. 1978 ондо Байгалай хадануудай дундуур түмэр харгы табилсаһан байха юм.

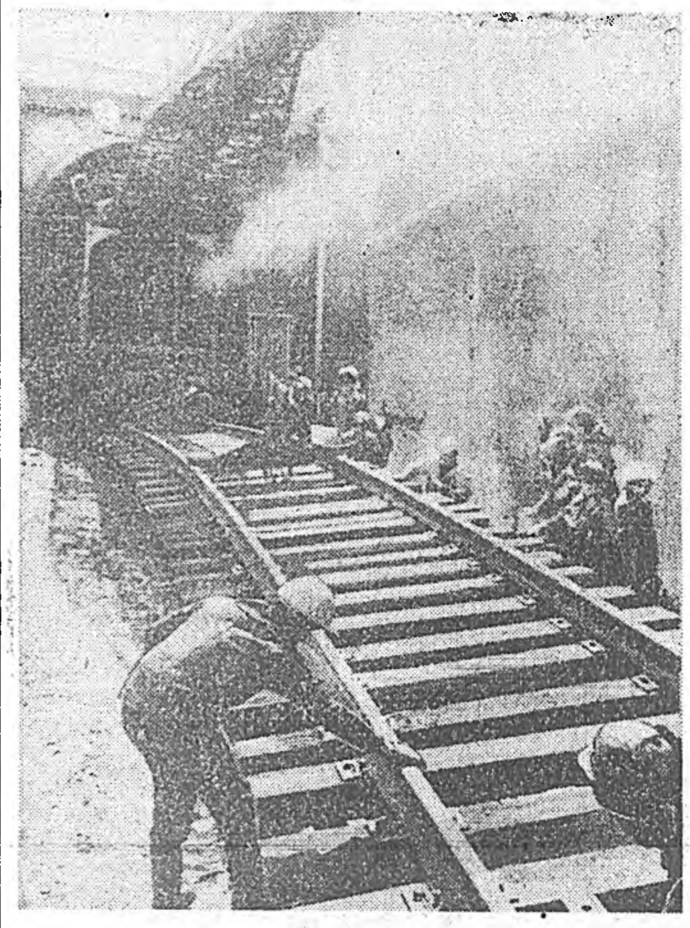
Дүршэл шадабаритай хүдэлмэришэдтэ Байгалай тоннель соогуур 7 километр рельс табихыень найдагдаһан юм. Майн 11-дэ Байгалай тоннелиин зүүн порталда түрүүшын рельс табигдаа. Тоннель соогуур рельс табихань тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ. Эндэ харанхы, эрьелдэхыншье аргагүй уйтан, гэбэшье Н. П. Великинии хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд үдэрэй туршада 400—500 метр түмэр харгын рельс табижа, даабаряа улуулдаг бэлэй. Үнэн сэхэ, оролдосотой бэрхэ барилгашад майн 22-то Байгалай тоннель соогуур рельс табиха ажалаа дүүргэжэ, ажалай үшөө нэгэ илалта туйлаа.

Энэ илалтада зорюулагдаһан Байгалай тоннелиин баруун порталда үнгэргэгдэһэн байрай митингдэ КПСС-эй Северобайкальска горкомой секретарь А. А. Молитвин, «Нижнеангарсктрансстрой» трестын эрхилэгшэ Социалис Ажалай Герой Ф. В. Ходаковский болон бусад хүтэлбэрилэгшэд хабаадалсажа, барилгашадые халуунаар амаршалаад, бүлэг хүдэлмэришэдые Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнаба. Хойто-Байгалай районой эрхимэй эрхим түмэр харгышад рельс табигша Н. П. Великин, В. Д. Бобоев болон бусад Хүндэлэлэй грамотануудта хүртөө.

Байгалай хадануудай саһан һаял хайлажа, газар һалхитай хүйтэн. Гэбэшье барилгашадай һэшэ шарай хүхюун баяртай.

— Бидэ Агуу Октябриин 66 жэлэй ойн баярай һайндэрэй урда Байгалай тоннель соогуур түрүүшын ашаатай поезд ябуулхабди, — гэжэ уялга абаһан хүдэлмэришэдэй урма зоригтойгоор мэдүүлнэ. Эдэнэр үгэдөө хүрэхэл. Ойрын сагта Байгалай тоннель соогуур түрүүшын ашаатай поезд хүнхинэн гарахал.

К. ЖАМЬЯНОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Байгалай тоннелиин баруун порталда һүүлшын рельс табигдаба. 2. Барилга-хабсаралгын 581-дэхи поездын Н. П. Великинии бригадын коллектив.

В. МИНЕЕВЭЙ фото.

ТАСС ШЭНЭ ҺОНИН

РСФСР-эй АРХИТЕКТОРНҮҮДЭЙ ХОЛБООНОЙ ПРАВЛЕНИИН ПЛЕНУМ

РОСТОВ-на-ДОНУ. (ТАСС). РСФСР-эй Архитекторнүүдэй холбооной правлениин пленум эндэ болоно байна. России Федерациин городуудай, областьнуудай ба хизаарнуудай элитэ ехэ архитекторнүүд, проектнэ, эрдэм шэнжэлгын ба һуралсалай институдуудай мэргэжэлтэд тэрээндэ хабаадана. России Федераци дотор архитектурын асуудалнуудые улам һайнаар шиидхэхэ тухай тэдэнэр хөөрэлдэнэ. Энэмнай национальна архитектурын ёһо заншалнуудые зохёохы гуримаар хүгжөөдэг байна. Республика дотор үргэн ехэ барилгын хэгдэжэ байхада, город барилгые гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ, хото городууд болон һуурин тосхонуудые зохёохы ёһоор, болбосон түхэлтэйгөөр бодхоохо шэнэ харгы зам бэдэрэн олохо гээшэ шухала удха шанартай гэжэ тэмдэглэгдэнэ.

ТЭМСЭЛЭЙ БА ИЛАЛТЫН ЗАМ

Обществые революционно ёһоор хубилгалгада, социалис ба коммунис байгуулалтада Коммунис партиин хүтэлбэрилхы үүргые харуулха талаар ленинскэ ба түүхын-революционно музейнүүдэй ажал ябуулга тухай асуудал һая Москвада хүдэлмэрээ дүүргэһэн бүхэсоюзна научно-практическа конференцидэ хабаадагшадай гол анхаралда табигдаһан байгаа. В. И. Ленинэй Түбэй музей ба СССР-эй Революциин түбэй музей тэрэниие үнгэргэбэ.

РСДРП-гэй хоёрдохи съездын 80 жэлэй ойдо зорюулагдаһан конференци дээрэ большевис партии байгуулха талаар В. И. Ленинэй теоретическэ ба бодото ажал ябуулга али бүхы талаһаа хаража үзэгдэһэн байна. КПСС-эй гаталһан зам үнэхөөрөөшье тэмсэлэй ба илалтын зам болоно гээд тэмдэглэгдээ.

Коммунис партиин хүтэлбэри доро совет арадай туйлаһан түүхэтэ амжалтануудые, КПСС-эй олон янзын ажал ябуулгые, совет обществын ажабайдалда тэрэнэй улам ургажа байгаа удха шанарые музейн хүдэлмэрилэгшэд тодо хурсаар, үнэншэмөөр харуулха зэргэтэй гээд тэмдэглэгдээ.

Ажалшадай, илангаяа залуушуулай дунда социализмын түлөө тэмсэлэй алдарта ёһо заншалнуудые үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, энэ зорилгоор ороной ленинскэ ба түүхын-революционно музейнүүдэй ехэ арга боломжонуудые бүри һайнаар хэрэглэхэ шухала гээд конференцидэ хабаадагшад хэлэбэ.

(ТАСС).

ТЕХНИЧЕСКЭ ХҮГЖЭЛТЭ ДЭБЖЭЛТЫЕ ХАНГАГШАД

13 миллион хүдэлмэришэд, хүдөө ажахын ажалшад, инженернүүд, эрдэмтэд болон һурагшад мүнөө ороной новаторнуудай зэргэдэ ородог юм. Ималтал арбадахи табан жэлэй үедэ тэдэнэй зохёон байгуулхы бэдэрэлтэ 22 миллиард түхэригэй ашаг олзо үгэһэн байгаа. Олон миллион хүнүүдэй техническэ зохёохы ажалые ороной гол эрилтэ хэрэгламжонуудтэ хайшан гээд дүтэлүүлхэ гээшэб гэжэ майн 25-да Кремлиин Ехэ ордон соо нээгдэһэн ухаалан зохёогшодой ба уралан нарижуулагшадай бүхэсоюзна бүлгэмэй зургаадахи съезд дээрэ хэлсэбэ.

Нүхэд В. В. Гришин, В. И. Долгих, Н. И. Рыжков, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Н. К. Байбаков, Г. И. Марчук, ВЦСПС-эй түрүүлэгшэ С. А. Шалаев, КПСС-эй ЦК-гай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, эрдэмтэд, үйлэдбэриин түрүүшүүл президиумдэ һуугаа.

Гадаадын оронуудһаа ерэһэн айлшад съездын хүдэлмэридэ хабаадана.

Съездэ хабаадагшад КПСС-эй Центральна Комитедэй Политбюроһоо бүридэһэн хүндэтэ президиумые нэгэн дуугаар һунгаба.

ВОИР-ай съездэ Центральна Комитедэй эльгээһэн амаршалгые КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь В. И. Долгихай соносхон уншахадань, суглагшад удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар угтаһан байна.

ВОИР-ай Центральна Соведэй түрүүлэгшэ Е. Н. Тюрин тоосоото элидхэл хэбэ. Техническэ хүгжэлтэ дэбжэлтые хурдадхахын түлөө тэмсэлдэ хүсэ шадал, урма зориг нэмээһэн амаршалгынь урин халуун удхатай үгэнүүдэй түлөө тэрэ съездын делегадуудай үмэнэһөө, ороной бүхы ухаалан зохёогшод болон уралан нарижуулагшадай зүгһөө КПСС-эй Центральна Комитедтэ, тэрэнэй Политбюродо үнэн зүрхэнһөө баяр баясхалан хүргөө.

Үнгэрһэн табан жэлэй туршада новаторнуудай зохёохы удхатай гар ажалые хороохо, түүхэй эд болон материалнуудые гамтайгаар хэрэглэхэ, эдеэ хоолой программые бэелүүлхэдэнь хүдөөгэй ажалшадта али бүхы туһаламжа үзүүлхэ гэхэ мэтэ экономикын шиидхэхы зорилгонуудта шэглүүлэгдэһэн байгаа гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ.

Элидхэлэй һүүлээр шалгалтын комиссиин тоосоон шагнагдаба. Комиссиин түрүүлэгшэ Б. Р. Кузнецов тоосоо хэһэн байна. Элидхэлнүүд тушаа үгэ хэлэлгэ эхилбэ.

Съезд майн 26-да хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ.

(ТАСС).

ҮБҺЭ САБШАЛГЫН ХАЛУУН ХАҺА

Ороной урда районуудта үбһэ сабшалга түлэг ябуулагдана. Тэрэнэй ямараар үнгэргэгдэжэ байһан тухай ТАСС-ай корреспондентнүүд хөөрэнэ:

НАЛЬЧИК. Кабардино-Балкарай ажахынууд нёдондонойхиһоо долоон хоногоор урид хүсы үбһэ сабшажа эхилээ. Тэжээлэй полиин дүрбэнэй нэгэ шахуу хубидань энэ ургамал таригданхай. Ажахын тоосооной томодхогдоһон 120 гаран бригада үбһэ бэлэдхэнэ. Тэдэнэй олонхинь үндэр баян ургаса хуряана. Хабартаа хүсы үбһэнэй бүхы полинууд утэгжүүлэгдэһэн, уһалагдаһан байгаа. Түрүүшын сабшалгые долоон хоног соо түгэсхэхэ гэжэ шиидэнхэй.

ТЕРМЕЗ. Республикын эгээл урдахи Термезскэ районой хүсы үбһэнэй полинуудта косилканууд дахинаа гаргагдаба. Үбһэ хоёрдохёо сабшажа эхилээ. Сурхан голой бусадшье районуудай ажахынууд үбһэндөө ороно. Мүнөө жэлдэ эндэ хүсы үбһэ 6—7 дахин сабшаха, гектар бүриһөө 200 центнерһээ дээшэ үбһэ бэлэдхэхээр түсэблэнэ.

КРАСНОДАР. Кубаньда үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ һара эхилбэ. Хэдэн зуугаад косилка болон бусад машина нуга сабшаланда ба таримал ногооной полидо гаргагдаа. Эндэ ногоо үлеэлгэжэ хатаана, үбһэ багсална, консервантнуудые хэрэглэнэ. Тэжээл бэлэдхэхэ цехүүдэй түхеэрэлгэнүүд түхэреэн сүүдхэдээ хүдэлнэ. Түрүүшын мянгаад тонно хатаагдаһан үбһэн тэжээлэй складуудта оруулагдаа.

АСТРАХАНЬ. Красноярска районой ажалшад фермэнүүд дээрэ жэл хахад хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэхые шиидэнхэй. Тэдэнэр тэжээлэй заводууд болон цехүүдые хүдэлгэжэ эхилээ, гранула ба ногооной гурил үйлэдбэрилнэ. Хүсы үбһэнэй ургасын горитой хубинь сенаж болгогдон дарагдана. Областиин бусадшье районуудта түрүүшүүлэй жэшээе дахана.

КАЛАИХУМ (Таджигай ССР). Юлиус Фучигай нэрэмжэтэ, «Дарваз» совхозуудта ба бусад ажахынуудта тракторна косилка болон пресс-подборщигууд таһалгаряагүйгөөр хүдэлгэгдэнэ. Багса болгогдоһон үбһэ автомашинануудаар фермэнүүдтэ зөөнэ. Ажахынууд ногоо таба дахин сабшахые, түсэбөөр хараалагдаһанһаа нэгэ хахад ехээр бүдүүн тэжээл бэлэдхэхые хараална.

ВОРОНЕЖ. Доной эхиндэхи нуга сабшалангай ногооной баян ургаса гарза хоролтогүйгөөр хуряахадань, эндэхи тосхонуудай хүн зон оньһожоруулагдамал звенонууд болон отрядуудта туһална. Һая үнгэргэгдэһэн хүдөөгэй эрхэтэдэй суглаан дээрэ үбһэ сабшалгада олоороо хабаадаха тухай шиидхэбэри абтаһан байгаа. Хүнүүдые хажуур, тармуур болон бусад зэр зэмсэгүүдээр хангаха тухай РАПО-гой соведүүд саг болзортонь анхарһан байгаа. Кантемировскэ, Богучарска болон Петропавловска районуудта түрүүшын һүрингүүд сомогдоо.

(ТАСС).

ФРАНЦИИН АЙЛШАД МАНАЙ РЕСПУБЛИКАДА

ВЦСПС-эй урилгаар манай орондо ерэһэн Франциин Ажалай Бүгэдэниитын Конфедерациин (ВКТ-гэй) делегациин гэшүүд залуушуулай бодхоожо байһан туйлай ехэ барилгануудтай танилсаа. Уренгой—Помары—Ужгород гэдэг газопроводые хараһанай һүүлээр тэдэнэр республикымнай түб Улаан-Үдэ хото ерээ. Эндэ облсовпрофой түрүүлэгшэ А. Д. Чукаевтай уулзаа, городой үзэсхэлэн һайхан газараар, тэрэ тоодо этнографическа музейгээр ябаа. Тиигээд БАМ гаража, тэндэхи барилга хараа.

Францһаа ерэһэн делегациин бүридэлдэ ВКТ-гэй залуушуулай конфедеральна түбэй секретарь Филипп Жикио, ВКТ-гэй түмэр замшадай федерациин гэшүүн Анни Бузинак, ВКТ-гэй химигүүдэй федерациин гэшүүн Патрик Желян, ВКТ-гэй энергетигүүдэй федерациин гэшүүн Жан-Жак Белек, ВКТ-гэй металлистнуудай федерациин гэшүүн Жан-Люк Фрисне оролсоно. Хүндэтэ айлшадтай ВЦСПС-эй инструктор В. М. Акимов, түмэр замай транспортын болон транспортно-барилгашадай хүдэлмэришэдэй профсоюзай ЦК-гай таһагые даагша Г. Е. Константинов, оршуулагша Е. Шереметьева ябалсаа.

Хоридохи зуун жэлэй асари ехэ Байгал-Амаран түмэр замай магистралиин барилга ганса совет арадай бэшэ, харин аха дүү социалис болон бухы дэлхэйн оронуудай ажалшадай анхарал татана. БАМ-ай барилгашадта холын орон хизаарнуудһаа айлшад ерэжэл байдаг. Буряадай участогай барилгашад тэдэниие баяртайгаар угтан абадаг заншалтай. Эндэ Кубын, ФРГ-гэй, Польшын, Японии, Аргентинын болон бусад оронуудай делегацинууд ерэһэн байха юм.

Һаяшаг майн 22-то Франциин залуу коммунистнууд Хойто-Байгал хүрэжэ ерэбэ. БАМ-ай барилгашад, загаһашад, ангуушад, түмэр замшад, геологууд хүндэтэ айлшадаа баяр баясхалантайгаар угтаба. Франциин Ажалай Бүгэдэниитын Конфедерациин делегациин гэшүүдые КПСС-эй Хойто-Байгалай горкомой нэгэдэхи секретарь Н. Н. Крючков угталсахадаа:

— Баруун Европын томо гүрэнүүдэй нэгэн Франциин коммунис партиин залуу түлөөлэгшэд манай Хойто-Байгал хүрэжэ ерэбэ. Манай оронуудай хоорондохи хани барисаае саашадань улам бэхижүүлхэ хэрэгтэ энэ тон ехэ удха шанартай, — гэжэ мэдүүлбэ.

Франциин Ажалай Бүгэдэниитын Конфедерациин делегациин гэшүүд майн 22-ой үдэр Северобайкальск городой соёл культурын, эмхи зургаануудай һургуулинуудай, сад-яслинуудай байшангуудые ябажа хараа, залуу хүдэлмэришэдэй һуудаг хамтын байрануудта ошожо, БАМ-ай барилгашадтай хани халуунаар хөөрэлдэһэн байна.

Майн 23-най үдэр Франциин айлшад «Нижнеангарсктрансстрой» трестын хүтэлбэрилэгшэдтэй, алба хаагшадтай уулзаа. Тус трестын эрхилэгшэ, Социалис Ажалай Герой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Ф. В. Ходаковский Франциин делегациин гэшүүдые хани дулаанаар угтажа, Буряадай участогай барилгашадай баатар дорюун ажал хэрэгүүд тухай тобшохоноор хөөрэжэ үгөө.

ВКТ-гэй делегациин гэшүүд майн 23-да Кичерэ поселок ошожо, КПСС-эй XXVI съездын делегат, Ленинэй ордено В. И. Аксенов, Ленинскэ комсомолой шангай лауреат А. В. Бондарь гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригадануудай коллективүүдтэй уулзажа, һанамжаяа хубаалдаһан, ажал хэрэг тухайгаа хөөрэлдэһэн байна. Франциин залуу коммунистнар БАМ-ай барилгашадай байдал һуудалаар ехэл һонирхожо, хамтын байрын гэрнүүдые ошожо хараа.

— Бидэ БАМ-ай барилгашад тухай дуулагша һэмди. Теэд өөрынгөө нюдөөр энэ ехэ барилгые харахадаа, залуу совет барилгашадтай сэхэ уулзажа хөөрэлдэхэдөө, олон юумэ ойлгообди. Таанар түрэл нютаг дайдала шэнэдхэн хубилгажа байһан ёһотойл баатарнууд гээшэт. Амгалан байдалда, сэлмэг парата дайдада дуратайшуул лэ барилга хэдэг шуу. Дайн үүдхэхэ дуратайшуулда ямаршье барилга, гэр байра хэрэггүй гэжэ олондо мэдээжэ. Совет-француз хани барисаан бэхижэхэ ёһотой. Бидэ, Франциин залуу коммунистнууд, нютагаа бусаад, эб найрамдалые бэхижүүлхэ талаар тон эдэбхитэй ажал ябуулга хэхэбди, — гэжэ Франциин Ажалай Бүгэдэниитын Конфедерациин делегацине толгойлогшо Филипп Жикио хэлэбэ.

Франциин залуу коммунистнар майн 24-дэ Байгалай эрьеын тоннель баригшадтай уулзажа, тоннельнүүдэй барилга хараа, суута проходчигуудтай һаналаа хубаалдаа. «БАМтоннельстрой» управлениин начальник В. А. Бессолов Франциин хүндэтэ айлшадые угтажа, гайхамшаг тоннельнүүдые сэбдэг хүйтэн хойто орон дайдада барижа байһан тухайгаа һонирхолтойгоор хөөрэбэ.

К. ЖАМЬЯНОВ,
манай корр.

МЭДЭЭСЭЛ

Д. Ц. Цыремпилонние хүдөөлүүлгэ 1983 оной майн 27-до 15 часта болохо гэжэ комисси мэдээсэнэ. Бэень Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй байшан сооһоо гаргагдаха.

БҮГЭДЭНДЭ ХЭРЭГТЭЙ ЭД БАРААН

...зэт хүнэй ажабайдалые улам саашадань һайжаруулалаар партиин XXVI съездын баталан абаһан социа программа амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байнхай. ...шадай үргэн хэрэглэмжын эд бараа элбэгээр, эрхим ...ртайгаар үйлэдбэрилэн гаргажа, худалдаа наймаанда ...үлхэ хэрэг онсо удха шанартай. Гоё һайханаар бү...эһэн, ашаглаха, хэрэглэхэдэ аятай зохид хэрэгсэл... хүн зоной ажабайдалые хүнгэлдэг, сэдьхэлдэ баяр ...дэг гээшэ. Мүнөө ажалшадай салин хүлһэншье ...ха, ажаһуудалай эрилтэ хангаха арга бии болоо.

...дээ хоолой программые бэелүүлхэтэеэ хамта арадай ...лэмжын эд бараа ехээр үйлэдбэрилхэ, хүн зоной ...ал байдал хангалгые үргэдхэхэ гээшэ КПСС-эй XXVI ...д дээрэ баталагдан абтаһан социальна программын ...бүринь болохо, бүхы партийна, совет, профсоюзай ...нуудай, бүхы министерствэнүүд болон албан ...зангуудай хойшолуулашагүй анхарал татаха ёһотой ...КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министр...эй Совет тоолоно», — гээд «1983—1985 онуудта ара...хэрэглэмжын эд бараагаар хүн зониие хангалгые һай...рулха нэмэлтэ хэмжээнүүд тухай» һалхан абтаһан ...ол доторoo тобшолон зааба. Тус тогтоол дотор ара...хэрэглэмжын эд бараагаар хүн зоной эрилтэнүүдые ...лтын байдал гүнзэгыгөөр шэнжэлэгдэжэ, энэ соци...а удха шанартай хэрэгые богонихон саг соо эрид һай...рулха зорилгонууд хараалагдаа. Партиин болон гүрэн ...н захиргаанай хараалһан энэ ехэ хараа түсэбүүд ...й республикын арадай ажахын бүхы һалбаринууд...коллективүүдэй үмэнэ тон тодорхой эрилтэнүүдые ...бэ.

...спубликымнай олонхи промышленна предприятинуу...бүтээн гаргадаг эд бараан олониитэдэ мэдээжэ боло...эрхимүүдынь хүн зоной талархал магтаалда хүртэ...ые байха. Авиазаводой бүтээдэг кухниин гарнитур, ...ба угааха машинанууд, прибор бүтээлгын үйлэдбэ...и нэгэдэлэй ажалшадай бүтээдэг «Агидель» электро..., «Электромашинынхидай» бүтээдэг электро-гүсэ... болон бусад хэрэгсэлнүүд гансашье Буряад орон...ой бэшэ, бүхы орон соогуурнай һайшаагдадаг бо...н гээшэ. Ганса 1982 ондо манай республикада ара...хэрэглэмжын эд бараан 370 миллион түхэриг хэм...жэ үйлэдбэрилэгдөө, тиихэдэ соёлой-ажаһуудалай ...ын хэрэглэлэй эд бараанай хэмжээн 54 миллион тү...тэ хүрэһэн байха юм.

...ошье дурсагдаһан тогтоол дотор энэ шухала хэрэг...ш байгаа дутагдалнууд манайшье предприятинуудай ...лмэридэ үсөөн бэшэ. Худалдаа наймаанай газарта ..., үнэтэй бэшэшье һаа, юрын ажабайдалда хэрэгтэй ...лон эдлэл хэрэгсэл олоогүй голхорхо ушарнууд үшөөл ...даг гээшэ. Үгы һаа худалдажа абаһан хэрэгсэл хуу...һан түхэл хэлбэритэй, шанар муутай байха. Ушар ...ооо тэдэнэй худалдаа наймаанай газарта дарамта ...о хэбтэдэгынь гайхалтай бэшэ ха юм даа. Зарим...гэлэй тон лэ юрын юумэн аад лэ, аяар холын хи... нютагуудһаа асарагдаһан байхадань гайхаха гэлы...е саг ушардаг. Одоол тиимэһээ «материальна үйлэд...ын һалбари бүхэн, тусхай шэглэлһээ дулдыдангүй, ...прияти бүхэн эд бараанай нөөсэнүүдые нэмээлгэдэ ...гаа оруулха ёһотой» гэһэн эрилтэ тон лэ үе сагтаа ...бэ гэжэ тэмдэглэлтэй.

...алшадай хэрэглэмжын эд бараа үргэнөөр үйлэдбэ...н гаргаха талаар ой модо бэлэдхэдэг, болбосоруулдаг ...Байкаллес» нэгэдэл ехэ арга боломжотой, теэд эдэ ...нуудаа дүүрэнээр ашагланагүй гээд элирээ. Нэгэдэ...23 предприятиин үсөөхэниинь лэ хүн зондо хэрэг...эд бараа гаргадаг байна. Байгалай, Баргажанай ...промхозууд, теплицэ, парнигуудай аранга-раманууд...хэ аргатай, тусхай даабаритай, теэд дүүргэдэггүйнь ...элтэй. Буряадай мебель хэдэг, модо болбосоруулдаг ...нэгэдтэ мебель бүтээхэ цехэй барилга ушаргүй ун...жа, мүн лэ тон хэрэгтэй продукци үгэнэгүй. Энэ ...а түргэн саг соо дүүргэжэ, мүнөө үеын түрүү тех... нэбтэрүүлһэнэй ашаар гүрэнэй «Шанарай тэмдэг... түрэмөөр мебель бүтээхэ аргатай, теэд барилгань хэ...дүүрэхэб гэһэн асуудалда барилгашадшье, захилшад...эли тодо харюу үгэхөөр болоо.

...ряад оромнай ашагта малтамалнуудаар баян, тэдэ... дунда үльгэр домогто ороһон, гоёолто зүүдхэлдэ, ... һайхан бусадшье хэрэгсэлнүүдтэ хэрэглэгдэдэг шу...ууд үсөөн бэшэ. Теэд үнэтэ металлаар хяазалагдаһан, ...ай гэрэлдэ хурса туяа сасарһан, хүнэй дура татама ...нүүд эдэ һайхан субад эрдэни шулуунуудһаа ... хэгдэдэггүй гээшэб! Энэ асуудалые ганса геоло... бэшэ, түсэблэлгыншье эмхи зургаанууд шиидхэхэ ...й.

...хөөрөө, үргэн хэрэглэлэй эд бараан ажабайдалай ...е талада хабаатай ха юм даа. Мүнөө республикы... хүдөө нютагуудта, һуурин тосхонуудта, фермэ, ота...түрэнүүдтэ, городууд шадархи дачануудта гэр ...нүүд олоор баригдадаг болонхой. Теэд эдэ барилга...ые эрхилһэн хүнүүдтэ барилгын материалнуудые — ... хирпиисэ, цемент, сонхын шэл, шифер, шэрэ будаг, ...нгэй түмэр, шала, хабтагай модо худалдаха ...дэлай зарим ушарта шиидхэгдээгүй байһан дээрэһээ ... бэрхэшээлнүүд тохёолдодог, тэдэниие олохын тула ... буса ябуулга һэдэлгэнүүдшье хэгдэдэг байха юм. ... баримтануудай ажабайдалда дайралдахагүйн тула ...эй газартань худалдаа наймаа үргэнөөр эрхилхэ ар...гохо, таарамжатай эрхэ байдал зохёохо шухала бшуу.

...бансkын цементын завод, ой модоной ажахын мини...твын эмхинүүд, Сэлэнгын целлюлозо-картоной ком...т, шэлэй, локомотив-вагон заһабарилгын заводууд ... бусад бүхы предприятинууд гол үйлэдбэринцгөө ха...ар үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилхэ аргатай ... аад, арга боломжонуудаа элсүүлхын орондо элдэб ...гаан олодогоорнь эбсэхээр бэшэ. Ушар нимэһээ үр...хэрэглэлэй, хүн зондо һайшаагдамаар эд бараа ре...лкымнай промышленностиин үшөө үсөөнөөр үй...дбэрилэн гаргадагынь эли болоно. Мүнөө үеын эрилтэ...ые бүрин дүүрэнээр хангахын тула эд бараанай ас...ортиментые эрид үргэдхэхэ, шанарыень һайжаруулха ...ээ абажа, хүн зоной голодог зүйлнүүдые үйлэдбэрил...түүхэй эд, материалнуудые, ажалай хүсэ дэмы гар...шые болюулха саг ерээ.

...адай хэрэглэмжын эд бараа ехээр, һайн шанартай... үйлэдбэрилхэ хэрэгтэ худалдаа наймаанай эмхи зур...ууд шиидхэхы нүлөө үзүүлхэ аргатай, уялгатайшье. ...дан абагшадай эрилтэ, захилнуудые гүнзэгыгөөр ...элжэ, предприятинуудтай тусхай хэлсээнүүдые ба..., тэдэнэй дүүргэлтые хинаха, үргэн хэрэглэлэй эд ... худалдалгын хэмжээе эрид дээшэлүүлхэ ёһотой.

...артиин ЦК-гай, Совет правительствын хараалһан нэ... хэмжээнүүдые бэелүүлхын тула манай республикын ...приятинуудта таарамжатай эрхэ байдал зохёохо, тэ...өөрынь аша туһые харалсаха, эд бараа үйлэдбэрил...зүбөөр түсэблэжэ, үйлэдбэриие үргэдхэхэ барилга ...эдэнь урьһаламжа үгэхэ, шэнэ зүйлнүүдэй үнэ сэн... зүбөөр тогтоохо гэхэ мэтэ асуудалнуудые шиид... партийна, совет, профсоюзай болон түсэблэлгын ...нууд саг үргэлжэ анхаралаа хандуулха уялгатай.

ШАГНАЛ

...йна болон совет ор...н удаан саг соо ажал..., багшын эрдэмэй ...эй ажал ябуулгынь ...рэһөөр 70 наһа гүй...ынь дашарамдуулан, ... хүдөө ажахын ин... кафедрын профес... ветеринарна эрдэмэй ... Василий Родионович ...ые Буряадай АССР-...овно Соведэй Прези...Хүндэлэлэй грамотаар ...

Партиин ажабайдал

МҮРЫСӨӨНЭЙ ЭМХИДХЭХЫ ҮҮРГЭНЬ ЕХЭ

Ороной Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ хэрэгтэ хүдөө нютагуудай хүн зониие элсүүлхэ, газар таряалангай болон мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай эршые үдэрhөө үдэртэ шангадхаха, алибаа продукци үйлэдбэрилгые арьбадхаха үүргэтэй социалис мүрысөөн мүнөө үедэ тон ехэ удха шанартай зүйл болоод байна гээшэ ааб даа. Түнхэнэй совхозой парткомой партиин хараалhан зорилгонуудай үндэhөөр социалис мүрысөө улам hайнаар эмхидхэхэ, онол аргыень нарижуулан hайжаруулха талаар тодорхой хүдэлмэри ябуулжа байдаг юм.

Совхоздомнай малшад, механизаторнууд, барилгашад болон бусад хүдэлмэрилэгшэд социалис мүрысөөндэ ниитээрээ хабаадалсана. Тэдэнэй түхэреэн жэлэй болон ямар нэгэн хүдэлмэриин халуун хаhын үедэ бэелүүлхэ хамтын болон хубиин социалис уялганууд абтадаг, тусгаар шиидхэбэреэр баталагдадаг гээшэ. Жэшээлхэдэ, манай малшад коллективээрээ, мүн тус тустаа 1982—1983 онуудай малай үбэлжэлгын үедэ, мүн 1983 ондо дүүргэхэ дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялгануудые абанхай. Мүнөө зунай бэлшээриин үедэшье ниитын адууhа малай ашаг шэмэ ехээр дээшэлүүлхэ гэhэн уялга абахань. Мүнөө Хориин районой малшадай үүсхэл, тэдэнэй хандалга коллектив бүхэндэ үргэнөөр зүбшэгдэжэ, зохихо хэмжээн абтажа эхилээ.

Партком хадаа тон түрүүлэн ажалшадтайгаа hайса хөөрэлдэжэ, үгэеэ ойлголсожо ерээд лэ, hүүлдэнь ажахын дирекци, профком болон ВЛКСМ-эй комитедтэй хамта энэ асуудал зүбшэн хэлсэжэ, лаб дүүргэгдэмээр, hайн үрэ дүн түйлагдамаар социалис уялгануудые тодорхойлно. Хэтэрмэ ехэ уялгануудые абажархёод, тэдэнээ хүсэндэнь хүргэжэ шадангүй, хүдэлмэришэдэй урма зоригые хухалhан ушарнууд урдань али олон тохёолдодог hэн. Энэмнай социалис мүрысөөнэй эмхидхэлдэ бодомжогүйгөөр, хайша хэрэгээр хандаhанай хойшолон болоно бшуу. Социалис мүрысөөн хадаа олониитын зохёохы бэлиг шадабарие элишэлхэ хүсэн ха юм даа. Тиимэhээ тэрэ хүнүүдэй оюун мэдэрэлhээ, эдэбхи үүсхэлhээ эшэ үндэhэтэй байха ёhотой.

Социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые саг соонь гаргаха хэрэгтэ бидэ онсо анхарал хандуулнабди. Жэшээнь, малшадай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые hарын, кварталай, малай үбэлжэлгын гү, али зунай бэлшээриин хаhын, тэрэшэлэн жэлэй дүүрэхэтэй хамта согсолон гаргадаг гурим манда тогтонижонхой. Парткомой гэшүүд, совхозой хүтэлбэрилэгшэд, ахамад мэргэжэлтэд ажалша коллектив бүхэндэ хубааран ошожо, мүрысөөнэй дүнгүүдээр хүдэлмэришэдэй суглаа үнгэргэдэг юм.

Энэ жэлэй эхинhээ бидэ ажалша коллектив бүхэндэ тусгаар дэбтэр бэлдээбди. Мүрысөөнэй дүнгөөр тэндэ суглаа гү, али зүблөө үнгэргэхэсэ ошоhон харюусалгата нюурнууд тэрэ дэбтэрыень парткомhоо абажа ошоно. Суглаа үнгэргөөд байхадаа, хэн ямар шалтагаан дээрэhээ даабари болон уялгаяа дүүргээгүйб, гээгдэлhээ гарахын тула юу хэхэ хэрэгтэйб гэжэ тэрэ дэбтэртэнь бэшэхэ ёhотой. Удаань дэбтэрээ парткомдо асаржа тушаана. Удаадахи hарын дүүрэхэдэ, тус коллективтэ ошоhон ондоо хүн тэрэ дэбтэрыень нэжэжэ хараад, дутагдалнуудаа усадхажа шадаа гү, али урда hарынхи мэтэ байдалтай зандаа гү гэжэ шалгана. Гээгдэлhээ гараагүй байгаа hаань, коллективэй үзэмжэдэ табина, зохихо хэмжээ абана. Иимэ шэнэ онол арга хадаа социалис мүрысөө аша туhатайгаар, тодорхойгоор эмхидхэхэ хүдэлмэридэмнай туhална.

Мүрысөөнэй гуримай ёhоор илагшадые материальна болон моральна талаар урмашуулха асуудалда баhал ехэ анхарал хандуулагдана. Хэниие шагнаха, хэнэй шангые хаhаха тушаа коллективэй тэрэ суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэнэбди. Үнгэрhэн жэлдэ ганса материальна талаар урмашуулгада 22,8 мянган түхэриг мүнгэн гаргашалагдаа гээшэ. Моральна талаар урмашуулхын тула Хүндэлэлэй грамотануудые, дамжуулгын вымпелнүүдые барюулнабди, «Мэргэжэлээрээ шалгарагша» гэhэн нэрэ зэргэ олгогдоно. 1981 ондо 108 хүн, 1982 ондо 123 хүн шагнагдаhан, урмашуулагдаhан байна.

Социалис мүрысөө эмхидхэхэдээ, Ленин багшын заабаринай ёhоор мүрысөөнэй дүнгүүдые олондо соносхон мэдээсэхэ талаар ехэ юумэн хэгдэнэ. Үйлэдбэриин коллективүүдэй hуурижаhан газар бүхэндэхи улаан булан гоёон шэмэглэнэбди, мүрысөөнэй ябасын дүнгүүдые аржытар бэшэжэ үлгэнэбди. Түрүүшүүлые «сахилгаан» болон «дайшалхы хуудаhануудта» харуулан магтанабди. Мүн «Халаахай» гэжэ дохёо хуудаhа гаргаха ушар үзэгдэнэ. Мал ажал дээрэ hарын туршада илажа гараhан түрүүшүүлэй хүндэлэлдэ совхозой түб hууринда Улаан туг үргэгдэнэ. Ушар иимэhээ хэн мүнөөдэр түрүүлжэ, хэн гээгдэжэ ябанаб гэжэ бултадаа мэдээд байдаг шуу.

Социалис мүрысөөн ажалай журам бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэ гүнзэгыгөөр нүлөөлнэ. Урда жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада, ажалай журам болон ниитын гүрэнэй журам эбдэhэн ушар нилээд үсөөрөө. Журам эбдэhэн ушар бүхэн тэрэ дары хүдэлмэришэдэй суглаан дээрэ, партийна, профсоюзай, комсомолой комитедүүдэй зүблөөн дээрэ, совхозой дирекцидэ, ниитын бусад эмхинүүдтэ зүбшэн хэлсэгдэнэ.

Социалис мүрысөө иимэ гол шэглэлтэйгээр эмхидхэhэнэй ашаар, илангаяа мал ажал дээрэ hүүлэй жэлнүүдтэ горитой хубилалта үзэгдэнэ. Һү, мяха абаха, гүрэндэ худалдаха түсэбөө совхоз үлүүлдэг болонхой. Манай малшад арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлэй эхинhээ амжалтатайгаар хүдэлнэ гэжэ тэмдэглэмээр. Тэдэнэр түрэл республикынгаа байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойе нэрэтэй солотойгоор угтаха гэhэн уряа доро мүрысэн ажаллана. Тиихэ зуура гүрэндэ мяха худалдаха нэгэдэхи кварталай даабарие 128 процент, hү—155 процент дүүргэhэн байна бшуу.

Республикын ойн баярые угтуулhан ажалай вахтада эдэбхитэйгээр жагсаhан Могой-Горхоной фермын коллектив hү haалгаар апрель hарынгаа түсэбые нилээд үлүүлжэ шадаа. Тус коллектив үнгэрэгшэ hарада түсэбэй ёhоор 400-наймр орондо hү hаамаа 490 центнертэ хүргэhэн байна. Мүн Шартайн, Шэмхын hү haалиин фермэнүүдэй, шахан таргалуулгын баазын коллективүүд яhала гэмгүй дүнгүүдые түйлаба.

Энэ хахад жэлдэ hү абаха түсэб нилээд үлүүлхэ арга боломжотойбди. 3520 центнерэй орондо 4550 центнер hүн тушаагдахаар хараалагдана. Мүн лэ гүрэндэ мяха тушааха түрүүшын хахад жэлэй түсэб 180 центнерээр үлүүлэгдэхээр хүлеэгдэнэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ совхозоймнай таряалан дээрэ хабарай тарилгын хүдэлмэри түлэг дундаа ябажа байнхай. Бидэ ороохото ургамалнуудые ургуулха, гурбан тэжээл үйлэдбэрилхэ хоёр звено байгуулланхайбди. Эдэ звенэнүүднай хамтын подрядай гуримаар хүдэлнэ.

Эдэ коллективүүдэй хоорондо мүрысөөн эмхидхэгдэнхэй. Дүнгынь таба хоноод лэ гаргагдана. Социалис мүрысөөнэй ябаса тухай тэмдэглэл бэшэхэ дэбтэр звено бүхэндэ бии. Тэрээн соо ямар шалтагаанhаа хожомдоhониинь, тэрэниие усадхахын тула ямар хэмжээнэй абтаhаниинь хуу бэшэгдэжэ, илаhан звенодо дамжуулгын улаан вымпел барюулагдана. Ургасынь бултайсаар, намар суглуулhан ороохоной гү, али тэжээлэй хэмжээгээр мүнгэн шан барюулагдаха зэргэтэй.

Саашадаа социалис мүрысөөнэй дэлисэ болон эршые бүри үргэдхэхэс, аша үрыень улам арьбадхахые оролдохобди. Нүлөөлхы ехэ ашатай мүрысөө эмхидхэжэ шадаа хадаа таряан ажалдаашье hайн дүнгүүдые түйлажа шадаха байhамнай дамжаггүй. Тиигэбэл ороной Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ ёhотойл хубитаяа оруулха бшуубди.

С. ГЫРГЕШКИНОВ.
Түнхэнэй совхозой парткомой секретарь.

КПСС-эй Баргажанай райком, районой партийна организацинууд байгша оной хабарай тарилгые эмхи гуримтайгаар, саг болзор соо үнгэргэхын тула эмхидхэлэй, ойлгуулламжын горитой хүдэлмэри бэелүүлжэ байнхай.

Партиин райкомой бюрогой шиидхэбэреэр май hарын 1-hээ эхилжэ, полит-эмхидхэгшэд ажахынуудта эльгээгдээ. Тиигэжэ КПСС-эй районно комитедэй партийна кабинедые даагша Б. Д. Линхоев, инструкторнууд П. С. Маланов,

НҮЛӨӨТЭЙГӨӨР, ШАДАМАРААР

В. Б. Цыденов гэгшэд түрүүлэн иимэ даалгабари дүүргэжэ эхилhэн байна. Тэдэнэр майн арбан болотор ажахынуудай полевой стануудта байрлажа, ехэ хүдэлмэри эмхидхээ. Удаань районой агропромышленна нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэ В. И. Аносов, ВЛКСМ-эй райкомой секретарь И. А. Мальцев, райгүйсэдкомой дотоодын хэрэгүүдэй таhагай начальнигай политическэ талаар орлогшо Г. Г. Гаськов, районой газетын редакторай орлогшо С. У. Потхоев полит-эмхидхэлшын уялга дүүргэhэн байна.

Тэдэнэр партийна, партийно-комсомолой бүлэгүүдэй ажал ябуулгые аша үрэтэйгөөр эмхидхэхэ, ябуулха хэрэгтэ хубитаяа оруулалсаа. Таряашадай социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолхо, мэдээжэ болгохо талаар хэмжээ ябуулгануудта эдэбхитэйгээр хабаадалсаа бшуу.

Районой механизаторнуудые комплексно гуримаар хангаха талаар хэрэг бэелүүлэгдэжэ байнхай. Иимэ хүдэлмэри урид хараалагдажа табигдаhан түсэбэй ёhоор ябуулагдана. Райгүйсэдкомой соёлой таhагай В. П. Эдингын хүтэлбэрилhэн автоклубай гэшүүд ажахынуудай таряашадтай уулзалгануудые оло дахин үнгэргөө. Тиигэжэ тэдэнэр hонирхолтой лекци, хөөрэлдөөнүүдые гэргэнэ, концерт, наада бина. Мүн механизаторнуудай ажалай үрэ дүнгүүдые мэдээсэхэ хэрэгтэ хабаадалсажа, «дайшалхы», «сахилгаан» хуудаhануудые гаргалсана.

О. СЕРЕБРЯКОВ
КПСС-эй Баргажанай райко таhагые даагша.

ХОРИИН МАЛШАДАЙ ҮҮСХЭЛ ДЭМЖЭНЭБДИ

тиирүүлээбди гэжэ хэдэн час соо хооhоор байлгаха болоо hаа, урагшаа ябахагүйлши.

Эгээл тэрээн дээрэhээ малай зунай бэлшээри эмхидхэлгэдэ үбэлжэлгэ үнгэргэхэhөөшье дутуугүй харюусалгатайгаар хандаха хэрэгтэй гэжэ hанагшаб. Одоол эндэ эдэбхитэйгээр мүрысэхэ, үдэр бүри оролдохо шухала. Тэрэгүйгөөр малай шэгнүүр зүндөө ехээр нэмэхэгүйл даа.

Би олохон жэлдэ Бэшүүрэй совхозой Дабаатын отделенидэ hубай үхэр харууhалнаб. Гүрэндэ тушаагдаха эрэ хашараг, буруунуудыешье адуулааб. Һүүлэй хэдэн жэлдэ үсхэбэридэ табигдаха эмэ хашараг, гунжадые өөрынгөө нүхэр Ирина Нефедовнатай харууhалнабди. Мүнөө 160 толгой үхэр сааг соонь үhалаад, hоно батаганаанда ехэ зобоолгонгүй байгаа hаа, үхэр бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдэ 1000 граммаар нэмээхэ гээшэ тиимэшье орёо бэрхэтэй бэшэ.

Манай совхоздо жэл бүхэндэ зунай бэлшээриин үедэ үхэр малай шэгнүүрые ехээр нэмээдэг, мүн hаалиин үнеэдые hайнаар адуулжа, hү ехээр hааха хэрэгтэ ехэ хубита оруулдаг малшад үсөөн бэшэ. Жэшээнь, Дабаатын фермын мал адуулагшад Г. И. Елаев, Н. С. Некипелов, В. И. Беломестных гэгшэд үбэл зунгүй үнеэдые hайнаар харууhалжа, эдээлүүлжэ, илангаяа зундаа тэдэниие түхэреэн сүүдхэдэ зүбөөр адуулжа, фермынгээ hаалишадта hү ехээр

Эндэхи бэлшээримнай е хидээ нюсэгэн гүбээнүү добо газарта оршодог. бороогой ороогүй, гандуу дэ гайтайхан болодог. Тии hээ бэлшээриингээ газа зүбөөр хубаарилжа, ба шиигтэй байhан, ногоото хонхор жалга газарыень дэржэ, үдэрэй халуунда шээтэй добын оройдо жа, hөөг модо руу ору байгаад, үхэрнүүдээ адуу би. Үглөөгүүр газаа hэя рэлтэй болохотойнь сасуу нүүдээ бэлшээридэнь гар үдэшэ харанхы болотор рёодо оруулдаггүйбди. Т гүйгөөр хуурай добо газ бэлшээридэ малые hайн садхаахын аргагүй ха юм.

Нёдондо зундаа, нам хура бороотой, үбэлдөө hатай байжа, эндэхи газ хагдан яhала элбэг, ногоо муу бэшээр гаража б Оролдоод байгаа hаа; м шэгнүүрые ехээр нэмээх га боломжо яhала бии

Эндэ тэндэ талын таража, мүн холын б ринүүдтэшье, хүн зонhоо т хэй газарта мал адуулжа hан хүнүүдтэ анхарал хан ха хэрэгтэй гэжэ hананаб. доо зарим ушарта хэдэн баад хоногоор, hараар ж автолавка ябадаггүй. Кино, церт асаржа харуулха хэлсээншье болодоггүй, гэхэ аргашьегүй юм ааб

Ажахын хүтэлбэрилэгшэ мэргэжэлтэдэй ходо ажалаарнай hонирхожо, шэнэ hонин дуулгажа б hаань, ехэл hайн бэлэй. дэнэр оройдоо манайда даггүй гэнэгүйб. Яhала Теэд hайнаар, найдамта хүдэлжэ байдаг зондо ошожо, шалгажа бай үлүү гэжэ юундэшьеб нэр тоолсдог.

Түрэл Буряадайнгаа рес пикынгаа 60 жэлэй ойн дэрэй хүндэлэлдэ социали рысөөндэ эдэбхитэйгээр сожо, зунай бэлшээриин дэ шэнэ амжалта түйл эрмэлзэнэбди..

М. НАМЖИЛ
бэшэжэ аба

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Бэрхэ шан Иннокентий Григор Некипелов.

Бэшүүрэй район.

МАЛАЙ ТАРГАН—АДУУЛГАҺАА

Бэшүүрэй совхозой мал адуулагша И. Г. НЕКИПЕЛОВЭЙ хөөрөөнhөө

Үргэн тала дайда, ой модон, бургааhа шугы үдэр хоногой үнгэрхэ бүри улам ногооржо, ёhотойл зулгы hайхан зунай саг хүрэжэ ерэбэл даа. Үглөөгүүр эртэ малаа бэлшээридэ гаргаад адуулжа ябахадаш, алтан шаргал наран дулаахананаар шаража, тээ тэрэ дүтын ой соо хүхы шубуунай урин гоёор донгодохо, мүн талын тунгалаг агаарта жэргэмэлэй шэнгэхэн дуугаа жэнгинүүлхэнь ямаршье гоё гээшэб!

Малшан бүхэн иимэ сагта ехэл дуратай ха юм даа. Ута хүйтэн үбэлые үнгэргэhэн үхэрнүүдэйнгээ урин дулаанда үе мүсэеэ тэниилгэн, шэмэтэй ногоо шэмхэлэн эдижэ, үдэр бүри хүсэ шадал абажа, үhэ ноохоёо елэлзүүлжэ эхилхэдэнь урмашан, баясангүй яахабши.

Юрэдөө зунай бэлшээриин хаhада малшадта ехэл сэнгэлиг, ёhотойл амаралтын саг болошодог, адууhа мал хээрын элбэг ногоондо зүндөө ябажа таргалдаг, ашаг шэмээ дээшэлүүлдэг юм гэжэ hанаха болсо hаа, буруу. Энэмнай баhал алишье талаараа ехэ харюусалгатай хаhа болоно.

Зунай бэлшээриин үдэр бүхэниие зүбөөр хэрэглэжэ, малаа оролдосотой hайнаар адуулжа шадаал hаа, тэдэнэйнгээ шэгнүүрые ехээр нэмээхэ, таргалуулха байна бшуубди. Энээнэйл ашаар зунай hаранuудта гаргаша багатайгаар ехэ мяха, hүн абтаха, мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха түсэбэй дүүргэлтэшье нилээд урагшаа даб гэхэ ха юм даа. Энэ бултанда мэдээжэ.

Тиимэhээ энэ талаар Хориин районой мал ажалай хүдэлмэрилэгшэд hайшаалтай үүсхэл гаргаа гээшэ. Тэрэнииень газетэдэ уншаад байхадаа, бүхы сэдьхэлhээ дэмжэнэб. Юуб гэхэдэ, мал хаража байhан хүнүүдэй ажалда забhарлал гэхэ гү, али hанаа амархан, сүлөөтэй ябаха саг гэжэ байдаггүй. Зун болобо, ан-бун гэбэбди гээд, анхарал оролдолгоёо hуладхажа, hали-болихон хүдэлбэл, амжалта түйлажа шадахагүйбди. Жэшээнь, зунай үдэр ута, хээрын ногоон элбэг, мал садажа ядахагүй, бүхэли зун соо таргалжа үрдинэ бээ гээд, малаа бэлшээридэнь үглөөгүүр орой гаргаад, үдэшэ эртэ асаржа хаажархёод, үдэрэй халуунда гой үрэжүүлэгдэхэ гунжадые туужа, Харангата гэжэ зуhаланда нүүгээбди.

Жэл бүри малай шэгнүүрые нэмээхэ түсэбөө. абаhан уялгаяа заатагүй дүүргэхэ гэжэ оролдонобди. Тусхайлбал, нёдондо зунай бэлшээриин 4 hарада үхэр бүхэнэй шэгнүүр сүүдхэдэ дунда зэргээр 1050 граммаар нэмээгдээ hэн. Энэ жэлдэшье гунжан бүхэнэйнгээ шэгнүүрые сүүдхэдэ баhал 1 килограммhаа доошо бэшээр нэмээжэ, мүнөө тус тустаа 230—250 килограмм шэгнүүртэй байhан малые сентябриин hүүл болотор 340—350 килограммда хүргөөд, бултыень ороондо оруулаад, hаалиин фермэдэ дамжуулжа үгэхэ зорилготойбди.

Үнэн зүрхэнhөө оролдоод, малайнгаа бэлшээриие зүбөөр хубаарилан, үдэр соо тэрэнээ шадаал hаа, удаан лэ бэлшээри дээрэ байлгажа, садхаажа, hааха арга олгоно гэхэдэ алдуугүй

Тугал, буруу, хашарагуудые харууhалдаг малшадайшье дунда оролдосотой бэрхэ хүнүүд бии. Жэшээлхэдэ, үнинэй малшад Р. Н. Цыремпилова, Г. Ш. Шагдарова, А. Г. Беляева гэгшэд үхэр бүхэнэй шэгнүүрые зунай сагта сүүдхэдэ 850—900 граммаар нэмээдэг юм.

Зуhаланда нүүхын урда тээ бидэ бүхы үхэрнүүдээ нэгэнэгээр раскол соогуур гаргажа, гүүрhаа хамгаалха тарилга хээд, нюрган дээгүүрнь эм түрхеэбди, үбшэлhэнииень эмшэлээбди.

Зуhалангаймнай байра яhала hайнаар заhабарилагдаа, гэр, хуhамаг хорёонь hэльбэгдээ юм. Бэлшээридэ дүтэ уhанай үгы дээрэhээнь автомашинаар уhа зөөжэ үгэдэг. Тэжээлэй дабhан, малда түрүүшээр эдюулхэ бага зэргэ талха таряанай зүйл асарагданхай.

Буряадай АССР-эй 60 жэл

СОЦИАЛИС ИНДУСТРИЖҮҮЛГЭ

Советскэ Союзай Коммунис партиин ударидалга доро 60 жэлэй туршада СССР-эй арадуудай аха дүүгэй бүлэ соо буряад орон экономическа, социальна, политическэ болон соёл болбосоролой хүгжэлтын талаар айхабтар ехэ амжалта түйлаа.

Партиин XXVI съезддэ КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоото элидхэл дотор иигэжэ тэмдэглэгдэнхэй: «Совет засагай түрүүшын жэлhээ эхилээд бэелүүлэгдэhэн манай экономическа ба социальна политика урданай Россин национальна заха хизаарнуудые, тэрэнэй түб газарнуудай хүгжэлтын хэмжээндэ хүрэтэр али болохо түргэнөөр дээшэнь үргэхэ зорилготой байгаа. Энэ зорилго амжалтатайгаар бэелүүлэгдээ. Энэ хэрэгтэ ороной бүхы нацинуудай нягта холбоо барисаан, тон түрүүн ород арадай ашагтай hайн туhаламжа тон шухала үүргэ дүүргэhэн байна. Нүхэдүүд, мүнөө гээгдэнги национальна заха хизаарнууд гэжэ үгы болонхой».

Мүнөө манай үе сагта хүгжэлтэ түгэс социализмын үндэрhөө элдэб олон үндэhэ яhатадые аха дүүгэй нэгэ бүлэ болгон бүридүүлхэ, экономическа болон соёл болбосоролой талаар урданайнь гээгдэлые усадхахын тула Ленинэй парти эдэ арадуудта ямар туhа хүргөөб, юу хээб гэжэ эли тодоор харагдана.

Революциин урда тээхи Буряад орон экономическа болон соёл болбосоролой хүгжэлтын хэмжээнэй талаар хаанта Россин эгээл гээгдэнги заха хизаарнуудай нэгэн байhан юм. Олон зуун жэлэй туршада эндэ патриархально-феодальна эрхэ байдал үргэлжэлөө.

Буряад зоной эрхилдэг ажахы өөрынгөө үндэhөөр натуральна байhан юм. Гансал XIX зуун жэлэй hүүл багта энэнь hандаран эбдэржэ, аргаахан буржуазна харилсаанда татуулан орожо эхилбэ.

Үргэн ниитэ ажалша арад хаанта засагай, мүн өөhэдынгөө дарлан мүлжэгшэ— баяд ноёдой, нюдарган баяшуулай, аралжаа наймаашадай зүгhөө хатуу шангаар дарлуулдаг, мүлжүүлдэг байгаа. Тиигэжэ айхабтар ядуу түлюур ажабайдалда амидардаг байхаhаа гадна харанхы мунхаг эрдэм hургуулигүй hэн.

Буряад хүн зоной гол ажалынь мал үсхэбэрилгэ бэлэй. Энэнь диилэнхидээ бэлшээриин байдалhаа уламжалжа, нүүдэл түхэл маягтайгаар эрхилэгдэжэ байhан гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Хаанта засаг буряад арадые дарлагдан мүлжэгдэхэ зөөри шэнгеэр hанажа ,тэдэндэ мал адуулагша арадай hуури бэлдэн олгоhон байна. Газар таряалангай ажал хүдэлмэри Буряад орондо ехээр дэлгэрээгүй юм. Промышленность гэхэдэ юрэнхыдөө үгы шахуу байhан юм. 1913 ондо Дээдэ Үдэ хотодо гар ажалаар эрхилэгдэдэг гээгдэнги 16 предприяти тоологдодог бэлэй. Эндэ бүхыдөө 282 хүн хүдэлдэг hэн.

Революциин урда тээ буряад зоной дунда эрдэм hургуулитай хүнэй тоо 8 процентhээ дээшэ гарадаггүй hэн. Гэхэтэй хамта диилэнхидээ гансал баяшуулай үхибүүд уншадаг, бэшэдэг байгаа.

Агуу Ленин багшын сэсэн мэргэн хүтэлбэри доро Октябриин революциин болоогүй hаа, энэ хүшэр хүндэ, тэсэшэгүй ажабайдалынь мүнөөшье болотороо үргэлжэлхэ байгаа. Агуу революциин аша туhаар олон наци болон арад үндэhэтэдэй политическэ болон экономическа талаараа hэргэн хүгжэхэ арга нүхэсэл олгогдожо, эрхэ сүлөөгэй талаар тэгшэ бэшэ бодото байдал усадхагдаба.

1923 ондо Буряадай Автономито Совет Социалис Республика байгуулагдажа, энэ хизаарые социалис ёhоор шэнэдхэн хубилгаха политическэ тон ехэ удха шанартай үшөө нэгэ арга нүхэсэл олгогдобо. Тиигэжэ буряад арад ленинскэ национальна политикын бодотоор бэелүүлэгдэhэнэй ашаар национальна автономитой болоhон юм.

Автономито республикын байгуулагдахатай хамта областной партийна организаци эмхидхэгдэжэ, республикын ниитын организацинууд — профсоюз, комсомол бии болобо. Энээнэй ашаар түсэбэй ёhоор, тодорхой гуримтайгаар арадай ажахы хүтэлбэрилэгдэжэ эхилээ hэн.

Партиин X, XI съезднүүдэй шиидхэбэринүүд гээгдэнги арад түмэндэ hэргэн хүгжэхэ программань боложо үгэhэн намтартай. Эдэ шиидхэбэринүүдые бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлhэнэй ашаар тэдэнэр агуу түүхэтэ илалтануудые түйлаа. Буряад ороной арадай ажахые hэргээн хүгжөөлгэ, тэрэнэй анхан гээгдэhэниhээ уламжалан бүхы орон доторойхидоо орходоо удаанаар бэелүүлэгдэhэн байна. Гээгдэнги байдалые түргэн саг соо дабажа гарахын тула ажахыгаа нэн түрүүн социалис ёhоор индустрижүүлхэ хэрэгтэй байгаа, энэ ехэ хүдэлөөндэ национальна заха хизаарнууд хабаадуулагдаа бэлэй.

Ой модоор, элдэб янзын ашагта малтамалнуудаар Буряад ороной баян байhан дээрэhээ, минеральна түүхэй эд малтан абадаг, ой модо бэлэдхэдэг, мүн болбосоруулдаг hалбаринууд хүгжөөгдэбэ. Республикын хүдөө ажахыда гол түлэб мал ажалай эрхилэгдэдэг байhанhаань уламжалан, мал ажалhаа абтаhан түүхэй эд болбосоруулан ашаглаха предприятинууд байгуулагдаа.

Буряад оронии социалис ёhоор индустрижүүлгэ өөрын онсо илгаатай, хүшэр хүндэ замтай байhан гэжэ тэмдэглэе. Эндэ томо промышленность хооhон газарта байгуулагдажа эхилээ бэлэй. Республикада мэргэжэл шадабаритай хүдэлмэришэд үгы байгаа. Энээн дээрэhээ ороной промышленна хүгжэнги районуудhаа хүдэлмэришэдые урин асарха талаар ехэ хүдэлмэри бэелүүлэгдэбэ. Гэбэшье байгаалиин баялигай тон hулаар шэнжэлэгдэhэнhээ, промышленна ехэ түбүүдhээ холо оршодог байhанhаа, автомобильна, агаарай, уhан замай үгы байhан ушарhаа буряадые хурдан түргэнөөр индустрижүүлгэдэ бэрхэшээлнүүд тохёолдодог hэн. Имагтал ороной ажахые нэгэн ниитэ түсэбэй ёhоор эрхилhэнэй, нэн түрүүн ород арадай, мүн манай ороной бусад арадуудай аха дүүгэй аша туhаар эдэ хүшэр хүндэ эрхэ байдал дабагдаhан юм.

Туhаламжа элдэб онол аргаар, түхэл маягтайгаар үзүүлэгдэhэн гэбэл: политическэ, мүнгэн hангай, техническэ болон соёл болбосоролой талаар хүргэгдэhэн байха юм. Социалис байгуулалтын политика арадуудай хоорондын харилсаа холбоондо гайхамшагта шэнэ онол арга мүндэлүүлэн бии болгобо. Тиигэжэ түрүү промышленна түбүүдэй ажалшад гээгдэнги национальна заха хизаарнуудай хүн зондо, хото городуудай ажалшадта шеф ёhоной аша туhа хүргэжэ эхилhэн байна. 1930 ондо Ленинградай «Скороход» фабрикын хүдэлмэришэд болон инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд Буряад оронии шефтээ абаа бэлэй. 1932 оной сентябрь hарада ажалшадай депутадуудай Московско Совет иимэ туhа хүргэжэ эхилбэ.

Дайнай урда тээхи табан жэлнүүдэй туршада Буряад орондо зуу гаран шэнэ предприяти баригдажа, ашаглалгада үгтөө hэн. Тэрэ тоодо хэдэн томо предприятинууд— ПВЗ, оньhожоруулагдамал шэлэй завод, мяханай комбинат, Зэдын комбинат, мелькомбинат, авиазавод, ТЭЦ болон бусад бодхоогдобо. Эдэ предприятинууд бүхэсоюзна удха шанартай барилганууд болоно. Промышленностиин шэнэ hалбаринууд—машина бүтээлгэ, үнгэтэ металлурги, шулуу нүүрhэнэй промышленность байгуулагдаа. 1940 ондо 1923 онойхидо орходоо промышленна предприятинуудай тоо 18 дахин олошоржо, тэдэнэй валова продукци 20 дахин ехэ болоо hэн. Энэнь Сибириин болон бүхы РСФСР-эй промышленностиин валова продукцида горитой нэмэлтэ болоhон юм.

Бүхы СССР-эйхидэл адли Буряадай промышленность хоёр янзын түхэл маягтайгаар хүгжэбэ—гүрэнэй болон кооперативна онол аргаар эрхилэгдээ. Дайнай урда жэлнүүдтэ промышленность республикын материальна үйлэдбэридэ бата бэхи hуури эзэлээ hэн.

Оронии индустрижүүлгын шухала үрэ дүн юун бэ гэхэдэ, хүдөө ажахын үйлэдбэридэ орходоо промышленна үйлэдбэриин хэм хэмжээн hураггүй бүлюу ехэ болоhон юм. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу дайнай эхилхэдэ, Буряад орон индустриально-колхозно республика болоод байгаа. Арадай ажахын валова продукциин юрэнхы хэмжээнэй талаар промышленна продукциин бүхы хубинь бүхэсоюзна дунда зэргын хэмжээндэ дүтэлhэн байба. (СССР—77,4 процент, Буряадай АССР—71,1 процентдэ хүрэбэ).

Дайнай урда тээ Буряад оронии индустрижүүлгын жэлнүүдтэ манай республикын хүдэлмэришэн анги бүридүүлэгдэhэн байна. Томо промышленна предприятинуудые бодхоолго, тэдэниие ашаглалгада оруулга хадаа хүдэлмэришэдэй болон инженерно-техническэ интеллигенциин хурдан түргэн ургалтада нилээд ехэ нүлөө үзүүлээ. 1940 ондо Буряадай АССР-тэ промышленна хүдэлмэришэдэй тоо 1923 онойхидо орходоо 15,2 дахин урган чэмэбэ.

Буряад орондо хүдэлмэришэн ангиин ургалта болон тэрэнэй бүрилдэн бии бололгодо гол түлэб таряашад оролсоо. Мүн промышленна түбүүдhээ ерэhэн хүдэлмэришэд, хүдөөгэй болон хотын hургуули дүүргэhэн залуушуул гэжэ тэмдэглэе.

Ороной промышленна түбүүдhээ ерэhэн хүдэлмэришэд мэргэжэлэйнгээ талаар ехэ эрдэм мэдэсэтэй байхаhаа гадна томо промышленна предприятинуудта хүдэлжэ хатуужаhан, дүй дүршэл ехэтэй hэн. Тэдэнэр Буряадай промышленна гуламтые бүрилдүүлэн бодхоохо талаар шухала үүргэ дүүргэhэн юм. Тэдэнэй дунда Б. З. Поздеевые, Е. Г. Курочкиниие болон бусадые магтан дурдамаар.

Энэ үедэ үндэhэн буряад арадай дундаhаа хүдэлмэришэн анги урган гараба. 1928 ондо республикын бүхы хүдэлмэришэдэй дунда оройдоол 48 буряад хүн байhан юм. 1937 ондо буряад хүдэлмэришэдэй тоо олошоржо, оньhожоруулагдамал шэлэй заводто бүхы хүдэлмэришэдэйнь 28 процент, мелькомбинадта —24,8 процент, мяханай комбинадта—28,1 процент, сульфатна заводто—30,7 процент болобо. Хэрбээ 1923 ондо Буряад орондо нэгэн-хоёр инженер бии hаа, 1940 ондо тэдэнэй тоо 2064 хүрөө бэлэй. 1940 ондо промышленна үйлэдбэридэ хабаадагшадай 79,5 процентнь хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд 5,6 процент, алба хаагшад 7,2 процент болобо. Республикын промышленностьда инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй тоо бүхэсоюзна дунда шатын хэмжээндэ дүтэлhэн байна.

Буряад оронии социалис ёhоор индустрижүүлгын үедэ хүдэлмэришэн ангиин олон тоото отряд, тэрэ тоодо буряад угсаата хүдэлмэришэд олошорбо. Иигэжэ буряад арад түмэнэй адли тэгшэ бэшэ эрхэ байдал усадхагдаа hэн.

Оронии социалис ёhоор индустрижүүлгэ хадаа хүдөө ажахые шэнэдхэн хубилгажа, хамтын социалис ажалай эмхидхэлдэ оруулха, тэрэниие оньhожоруулха харгы замда гаргаhан байна. 1941 ондо Буряадай хүдөө ажахын шухала хүдэлмэриие оньhожоруулга 60 процентдэ хүрэбэ.

Социалис ёhоор индустрижүүлгэ, хүдөө ажахые хамтадхалга Советскэ Союзай ажалша түмэндэ, илангаяа урдань гээгдэлдэ орохон арадуудта материальна ажабайдалыень үндэhөөрнь hайжаруулжа, соёл болбосоролойнь хэмжээе эрид дээшэлүүлээ hэн.

Табан жэлнүүдые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө үргэн ниитэ социалис мүрысөөндэ ажалша түмэнэй эдэбхитэй хабаадалсалга хадаа арад зоной ухаан бодолой, соёл болбосоролой хэмжээнэй түргэн ургажа, тэдэнэй политическэ мэдэрэлэй улам хурсадан хүгжэжэ байhые гэршэлэн харуулба.

Буряадай ажалшад республикаяа индустрижүүлхын түлөө тэмсэхэдээ, бүхы ороноо индустрижүүлэн хүгжөөхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулhан байна. Хуушанай аграрна Россие түрүү зэргын индустриально-колхозно гүрэн түрэ болгон хубилгаха зорилгые шиидхэлгэ хадаа бүхы совет арадуудай хэрэг болоhон юм.

Мүнөө Буряадай Автономито Совет Социалис Республика хүгжэнги, олон hалбаритай промышленностьтай хизаар болонхой. Эндэ 200 шахуу үйлэдбэриин нэгэдэл, комбинадууд болон предприятинууд тоологдоно. 1923 онhоо хойшо республикын промышленна үйлэдбэри 1423 дахин дээшэлбэ.

Буряадай промышленна предприятинуудта машина, прибор, оньhожоруулгын түхеэрэлгэнүүд, электровозууд, автомобиль дээрэ тодхогдоhон кранууд бүтээгдэнэ. Тиихэдэ цемент, шифер, шэл рөөдэгдэhэн модон, нэо бүд, нэхэмэл хубсаhан, сервэ болон бусад прод гаргагдана. Мүн шулуу hэн, вольфрам, молибден хэ мэтэ ашагта малтамал ашаглагдана. Урдань бү рэгтэй юумэеэ ондоо оруулдаг гээгдэнги заха байhан аад, мүнөө орон олон зүйлэй эд совет ороной олон об хизаарнуудта, харин нүүдтэ эльгээжэ байдаг лонхой.

Мүнөө үеын Буряад нииие шэнэ барилгануудай заар нютаг гэжэ нэрлэд

Хүгжэлтэ түгэс социализ үедэ обществын хүтэлбэ хы хүсэн—хүдэлмэришэн гиин үүргэ улам хүр дээшэлнэ. Тэдэнэй тоо шорхсhоо гадна юрэнхы дэм hургуулинь дээшэлжэ гэжэл шадабаринь, ба лынь түргэн hайжаржа хай. Мүн ниитын ажабай бүхы талаар тэдэнэй улам ехэ болоно. Республи предприятинуудта 30 үндэhэ яhатанай түлөөл эбтэй эетэй нэгэ бүлэ хүдэлжэ байдаг.

Промышленностиин б транспортын бүхы hал нуудта өөрынгөө ажал шуналтай, эдэбхи ехэтэй, үйлэдбэриин шэнэ мэ үүсхэгшэд ажаллана. нэй дунда авиационно за урэмдэгшэ Т. И. Фёд хүүргын түмэр хэрэгсэлни бүтээдэг заводой хүдэл шэд И. О.Потеряев, Н. Д ценко, А. П. Нетаев боло сад бии. Шэлэй заводто Цыренжапов, И. И. Габеев лон бусад амжалта түгэ дэлжэ байдаг.

Арбан нэгэдэхи табан лэй даалгабаринуудые лүүлхын түлөө социалис рысөөндэ хам оролсоhон ряадай хүдэлмэришэн болон бүхы ажалшад номито республикынгаа жэлэй ойе нэрэтэй соло гоор угтахын тула бүхы шадалаа элсүүлэн бэлдэ

Е. ТАРМАХАНОВ,
түүхын эрдэмэй доктор, профессор.

Совет эрдэмэй хандалга
Хоёр ороной ... лсаан
Эб найрамдалай түлөө тэмсэл журналистын
Канадын залуушуулай жагсаал
Элдэб hонин

•ТАСС•АПН• ДЭЛХЭЙ ДЭЭРЭ ЮУН БОЛОНОБ •ПРЕСС-БЮРО•

ХОЙШОЛУУЛАШАГҮЙ ШУХАЛА ЗОРИЛГО

...ЭНЭЙ, хүн бүхэнэй мүнөө үеын хүн түрэлтэнэй нэгэн хэлэн дээрэ хөөрэлдэжэ байhаниинь шухала ... шухала юумэниинь ... эб найрамдалай ... уласхоорондын хамтын хэлэн, манай хөөрэлдөөнүүдэй ба манай hанал ... хэлэн болохо байhа... шухала удха шанартай ... амгалан тайбан байдалай ... дажарые зайсуулан ... мүнөө үедэ дэлхэйдэ ... ажаhуудаг 4,5 миллиард ... ерээдүй тээшээ этигэл ... найдалгаар хараха арга ол... мянган жэлэй хугасаа ... түби дэлхэй дээрэ ... олон тоото дайн

асуудалнуудаар элитэ ехэ мэргэжэлтэ байhан, президент Гарри Трумэнэй засаг барижа байха үедэ США-гай гүрэнэй департаментын политикые түсэблэлгын соведые ударидаhан дипломат Джордж Кеннанэй манай үе сагта, 80-дахи онуудта, уридшалан hэргылhэн тухайнь hануулхада, угаа таарамжатай байна.

Ядерна буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээhэнhээ уламжалан хоёр ехэ гүрэнэй —СССР болон США-гай нэгэ нэгэн тээшээ буугай шабха дээгүүр хараха ушартай болохо юм гэжэ ондоо американец, мэдээжэ социолог ба экономист Пол Кроссер Кеннанэй hэргылэмжэнүүдые хэлэхэhээ 10 жэл

түшэглэдэг гэшээ. Дайн дажарые зайсуулан сарахын түлөө манай үе сагта үргэдэжэ байhан хүсэтэ тэмсэлдэ Советскэ Союзай олон тоото эрхэтэд эдэбхитэйгээр хабаадажа, амгалан тайбан байдал хангаха хүсэлэнтэй байhанаа элирхэйлэн мэдүүлнэ.

Үнэхөөрөөшье, бүгэдэ ниитын энэ хэрэгтэ совет эрдэмтэдэй оруулдаг хубита айхабтар ехэ юм. Имагтал социализмын ниитын хүгжэлтэ дэбжэлтын уг зорилгонуудай бата нэгэдэлтэйе элирхэйлэн харуулдаг байhыень hүүлэй үеын үйлэ хэрэгүүд гэршэлнэ.

Ажал хэрэгэй хүндэтэй болоhон обществодо амгалан тайбан байдал хадаа уласхоорондын гол ёhон болодог юм гэжэ научна коммунизмын үндэhэ hуурииe табиhан агуухэ ухаан бодолто Карл Маркс үнгэрhэн зуун жэлдэ бэшээ hэн.

Эб найрамдалай түлөө тэмсэхэдээ, бидэ бултадаа өөhэдтөө коммунис общество амгалан тайбанаар байгуулха таарамжатай hайн эрхэ байдал хангахын түлөө, социалис хани нэгэдэлтэ оронуудта социалис байгуулалтын хэрэгэй чайдамтай алхамуудай түлөө оролдолго гаргадагбди.

Газар дэлхэй дээрэхи бүхы амитаи юумэндэ аюул тохеолдуулhан ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зайсуулан сарахын түлөө, эб найрамдалай түлөө үргэн ниитэ арад зон, политическэ элдэб үзэл бодолтой хүнүүд тэмсэдэг гэшээ. Дайн байлдаанай ба эб найрамдалай үндэhэн шухала асуудалда социалис хани нэгэдэлтэ оронууд бүхы хүсэ шадалаа, эршэ зоригоо элсүүлдэг байна. «Дайн дажар болон эб найрамдал тухай асуудалда демократи эгээл үргэнөөр харуулагдадаг байна» гэжэ В. И. Ленинэй хэлэhэн үгын тон зүб байhые хүн түрэлтэнэй аша туhын түлөө тэмсэл гэршэлэн харуулна.

Ядерна дайнай ямар ехэ аюултай байhан тухаи үргэн ниитэ хүн зондо ойлгуулхын түлөө агууехэ, тон хүшэр хүндэ тэмсэлдэ дэлхэйн эрдэмтэд ехэ юумэ хэжэ шадаха, хэхэшье ёhотой. Эб найрамдалые хамгаалха талаар эрдэмтэдэй хүдэлөөндэ нүлөө үзүүлхын тула СССР-эй Наукануудай академи үүргэ уялгаяа хэрэглэдэг байна. Тусхайлбал, элитэ ехэ совет эрдэмтэд 1981 оной хабар «Дэлхэйн эрдэмтэдтэ» хандалга абахадаа, уласхоорондын шахардуу шангэ байдалые hуларуулхын түлөө тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр хабаадахыень бусад оронуудай эрдэмтэдые уряалаа hэн. Ядерна дайнай аюулhаа арадуудые аршалан хамгаалха гэшэ мүнөө үеын гол шухала зорилго болоно. Эгээл тиимэлээ байгша оной апрель hарада «Дэлхэйн бүхы эрдэмтэдтэ» хандаhан хандалга дотор совет эрдэм ухаанай хэдэн зуугаад элитэ ехэ түлөөлэгшэд гараа табиhан байгаа. Ядерна буу зэбсэгүүдые хуряабал, гүрэнүүд болон арадуудай амгалан тайбанаар ажаhуужа шадаха байhаниинь эндэ элеэр хэлэгдэнхэй.

...нүүдэй хүн зондо, арад ...туйлай ехэ уйдхар ..., гасалан зоболон ...инь элитэ юм ааб даа. ...хэрбээ хүн түрэлтэ... ...гуулан саража шадаа... ..., hүжэрхэ туйлдаа байhан ядерна дайн... ...эй нэгэниинишье хэм..., уршаг хойшолон... ...зэргэсүүлэн сасуу... ...гүй байна. Энээн тухай ...оосгоор хэлэхэ гэшэ ...умэниие мэхэлхэ гэhэн бшуу.

...хэдээжэ юумэ hануул... 50 миллионhоо дээшэ (...ядэнэй 20 миллио... ...свет хүнэй) ами наhые ... дэлхэйн хоёрдохи дай... ...дүн хамта 5 мегатон... ...эй тэhэрдэг зүйлнүүд ...гдэhэн байгаа. Мүнөө ...ядерна боеголовконуу... бүхэниинь энээнhээ ...эй юм. ООН-ой барим...нуудэй ёhоор, бүхы ...дээрэ айхабтар ехэ ...буу зэбсэг нөөсэлэг... Хэрбээ тэдэниие нэгэн ...hэлбэл, 1939—1945 ...дайнда хабаадаhан бү...нүүдэй тэhэлhэн зүйл... (тэрэ тоодо американ 2 бомбые оруулалсан) ...ахин үлүү хүсэтэй бай...

..., техникэ ехэ хүгжэлтэ ...туйлангүйгөөр сэрэгэй ...е иимэ үргэн ехэ ...н болохогүй байhа... ...тэ. Эсэсэй эсэстэ ган... ...номическа ашаг олзо ...нлөө бэшэ, харин дэл... ...боложо байhан соци... ...политическэ хубилал... ...hаад тойбо ушаруул... ...эдэн, манай үе сагта ...ис бүлэгөорхид ээр... ...хэй шахардуу байдал ...тые буруу hүргэлгын, ...гүүдые үрдилдэн бү... ...сэрэгэй булюу хүсэ... ...хын, бусадай хэрэ... ...маралсалгын зэмдэ ... Иигэжэ хархис хүсэ... ...эн миллион хүн зоной ...долдо тад hөөргэ hа... ...ол түрүүлхые оролдо...

...ажартал адли, эб най... ...нүүдэй ухаан бодол... ...даг гэшэ. Энэмнай ...сагhаа хойшо мэдээ... ...ааб даа. Үшөө дү... ...уудта «хүйтэн дайнай»

урид бэшэhэн байгаа. «Шэлэхэ hунгаха юумэн ехэ бэшэ: дайсанай түрүүлэн добтолхыень жэхыдэhээ хүрэн хүлеэхэ гү, али түрүүлэн ядерна хүсэтэ добтолго хэхын тула кнопкоёо дараха ушар лэ үлэнэ,—гэжэ Кроссер тэмдэглэбэ. —Иимэ оршон байдалда хэн нэгэнэйнь түрүүлэн добтолхо ушар таhалгаряагүй үргэдэнэ бшуу».

Эдэ үгэнүүдые уймар тэнэг гэхын аргагүй, зүгөөр ядерна буу зэбсэг түрүүлэн хэрэглэхэгүй гэhэн уялга Советскэ Союзай нэгэ талаhаа 1982 оной зун абаhыень мартаха ёhогүйбди. Тиихэдэ ядерна буу зэбсэгтэй нэгэшье ороной зүгhөө энэ уялгын мүнөө болотор дэмжэгдээгүй байhаниинь гайхалтай. Хэдэн арбаад жэлдэ уласхоорондын хэрэгүүдтэ СССР-эй эб найрамдалта политика бэелүүлжэ байhан ушарынь тон эрэлхэг зоригтой ябадал, залан сэхэ хараа шэглэл болоно гэшэ ааб даа. Бүгэдэ ниитын аюулгүй байдалые бэхижүүлгын, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлалгын, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряалгын гол шухала асуудалнуудаар Советскэ Союз уласхоорондын хуралдаанууд дээрэ 130 гаран шухала дурадхал оруулhан юм гэжэ hануулха байнаб.

Буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгэдэ эсэргүүгээр СССР-эй, бусад социалис оронуудай тэмсэл эб найрамдалай түлөө тэмсэлэй шухала хубинь болодог юм гээд батаар хэлэжэ болоно. Энэ талаар хоёр ушар баримтые онсолон тэмдэглэхые хүсэнэб. Нэгэдэхеэр, Советскэ Союз эб найрамдалые бэхижүүлхэ хэрэгтэ гансаараа гол үүргэ дүүргэхые хүсэнэгүй гэжэ тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэд саг үргэлжэ тэмдэглэдэг гэшэ. Манай орон дурадхалнуудые оруулхадаа, мүнөө үеын хойшолуулашагүй шухала асуудалнуудые шиидхэхэ талаар гаргагдаhан али бүхы үнэн сэхэ, бүтэмжэтэй hайн үүсхэлнүүдые зүбшэн хэлсэхээр ходоодоо бэлэн байhанаа харуулдаг байгаа, мүнөөшье харуулна. Хоёрдохёор, эб найрамдалай түлөө hайн hайхан тэмсэлдээ СССР гансал олон миллион хүнүүдэй этигэл найдалда бэшэ, харин тэдэнэй хүсэл эрмэлзэлдэ

Петр ФЕДОСЕЕВ,
академик, СССР-эй
Наукануудай академиин
вице-президент. (АПН).

ХАНИ НҮХЭСЭЛЭЙ ЗАМ

Росток ошоходоо, тэндэхи портдо, Брайтлингын тохойдо хүрэдэг заптай хүн. Далай, мүн рейдэдэ, причалнуудай дэргэдэ байhан саган теплоходуудые, олон үнгын түгүүдые хаража байхада, хүн бүхэнэй сэдьхэл зүрхэндэ холын аяншалгануудай тухай бодол түрүүлдэг гэшээ. Энээнтэй хамта эндэ байхадаа, манай оронуудай хоорондохи үргэн ехэ харилсаа холбоон тухай мэдэжэ абахаш.

ГДР-эй далайн судоходствын ба портын ажахын комбинадай генеральна директор Артур Маулини кабинедтэ ехэ карта үлгөөтэй. Ростогой тэмдэглэгдэhэн газарhаа бүмбэрсэг дэлхэйн элдэб оронууд тээшэ олон hалаануудые татагданхай. Энэмнай ГДР-эй далайн худалдаа наймаанай харгы замууд гэшээ. ГДР-эй суднанууд дэлхэйн бүхы наахуу оронуудта хүрэдэг юм. Советскэ Союзай портово городуудтай Росток эгээл нягта холбоотой юм. Өөhэдынгөө ээлжээндэ совет суднануудшье тиишэ ходо айлшалдаг. Ростогто ерэжэ тогтодог гурбадахи судна бүхэн совет туг доро ябадаг. Юуб гэбэл, СССР хадаа Германиин Демократическа Республикын худалдаа наймаанай эгээл томо партнер болоно бшуу. Жэшээнь, нёдондо жэлдэ манай оронуудай хоорондохи худалдаа наймаанай эрьеэ 11,5 миллиард түхэриг болоhон байха юм. Харин Далайн флот ГДР-тэ зоржуулагдаhан зургаа миллионhоо дээшэ тонно ашаа зөөгөө. Эдэнь гол түлэб түмэр, апатит, модон, промышленностиин элдэб эдлэлнүүд болоно. Мүнөө жэлдэ долоо миллионhоо дээшэ тонно ашаан зөөгдэхөөр хараалагдана.

Энээн тухай хөөрэжэ зуураа Балтиин далайн эрьедэхи ГДР-эй портын ажахые хүгжөөхэ хараа замууд тухай хэлэhэн байна. Ороной гол портнуудай ашаа угтан абаха, ябуулха арга боломжонуудые тоолон тодорхойлхо ба шиидхэбэри гаргаха тухай автомат түхеэрэлгэ эндэ зунадаа хүдэлжэ эхилхэ. Онhон түхеэрэлгэнүүд шухала мэдээнүүдые хэдэхэн минутын туршада үгэдэг байха. Портые комплекснээр шэнэдхэн заhаха үедэ причалнууд, контейнерэй ба ролкерэй ашаанай складай байранууд үргэдхэгдэхэ. Энэ табан жэлдэ Ростогой портдо ашаа бууралгые 60 процентээр дээшэлүүлгэдэхөөр хараалагданхай.

Ригын, Клайпедын, Ленинградай ба Мурманскын хүдэлмэришэдэй баян дүй дуршалые нютагай портын хүдэлмэрилэгшэд үргэнөөр хэрэглэнэ. Үнгэрhэн жэлнүүдтэ Балтиин далай дээрэхи совет портнуудай ба Ростогой ажалша коллективүүдэй харилсаа холбооной ёhо заншалнууд бүри бэхижэhээр байна.

Портдо краанай хүдэлмэришэдэй бригадир Вольфган Хельцельтэй энэ тэмдэ тогтожо хөөрэлдэбэбди. Эрхим бригаданууд [illegible] программын ёhоор Клайпеда ба Ригэ [illegible] байба. Совет портын хүдэлмэришэдтэй уулзалгын үедэ хамтын договорнуудай баталагдаhан, [illegible] суднануудые [illegible] түргөөр бэлэн бол[illegible] уялганууд абадаг. Предприятинууд [illegible] газартань хүрэтэр ашаанай ябасые шалгаха тусхай бүлэг байгуулагданхай. Илалтын 38 жэлэй ойтой дашарамдуулан, хубиин ба бригадын үндэр социалис уялганууд абтаhан байгаа.

Балтиин далай дээрэ харалган бүрхэг байхань үсөөн бэшэ үзэгдэдэг. Рюген олтирог дээрэ шэнэ причал барилгын хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн Луц Лангенхантай уулзаhан үдэрнайшье бороо hабир-шэбэр орожо, далай дээрэhээ хүйтөөр hалхилжа байгаа hэн. Гэбэшье «хани барисаанай хүүргын» барилга дээрэ хүдэлмэри hаатаагүй. Газар малтадаг хүсэ ехэтэй техникэ Мукран тосхон шадархи хооhон эрьеые онгилжо, паромой причалай баригдаха талмайе бэлдэжэ байба.

Багсаамжалхада, жэл урда тээ ГДР-эй ба СССР-эй хоорондохи экономикын, эрдэм, техникын харилсаа холбооной правительствануудай хоорондын комиссиин заседани дээрэ түмэр замай паром бариха тухай шиидхэбэри абтаhан юм. Ушарынь гэбэл, хоёр ороной хоорондо ашаа зөөлгэ саг үргэлжэ дээшэлнэ бшуу.

Барилгашадай хараалhанай ёhоор, 1986 ондо Клайпедаhаа теплоход-паром шэнэ портдо ерэжэ зогсохо ёhотой. Саашадаа 8 час болоод лэ Клайпедын ба Мухранай причалнуудта шэнэ рейсэй паромууд ерэжэ зогсодог байха. Баталагдан абтаhан программын ёhоор, Висмартэ «Матиас-Тезен-верфт» гэжэ верфьдэ тусхай шэглэлтэй иимэрхүү суднанууд баригдаха байна. Порттой зэргэлээд оршодог товарна станцида ашаагаа буулгаха гү, али ашаалагдаха түмэр замай вагонуудые паромууд зөөдэг байха юм.

Борис ВИНОГРАДОВ,
(АПН).

ФРАНЦИИН профсоюзай ехэ нэгэдэлэй—Ажалай бүгэдэ ниитын конфедерациин (ВКТ)—уряагаар «Ситроен» гэдэг автомобильна фирмын Париж шадархи заводуудай хүдэлмэришэд нёдондо хабар буhалгаа хэжэ эхилээ hэн. Мүнөө болотор үргэлжэлhэн буhалгаанда хабаадагшад (зураг дээрэ) Парижай фирмын дирекциин байшангай урда тээ ерээд байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ЧЕХОСЛОВАКИ. Прагадахи Староместскэ талмайн булан. Манай үе сагай гайхамшагта нэгэшье үйлэ хэрэг Чехословакиин ниислэл хотын энэ түбэй хубиие «дайрангүй» үнгэрөөгүй юм. Социалис Чехословакиин түлөө прагынхидай жагсаал 1918 ондо эндэ болоо hэн. Хархис хүсэнүүдтэ эсэргүү тэмсэлдэ арад зоноо уряалжа, Клемент Готвальд 1948 оной февралиин 21-дэ энэ талмай дээрэ 100 мянган хүнэй урда үгэ хэлээ hэн.

ЧТК—ТАСС-ай фото.

ЗАНДАН МОДОН

Индиин ямаршье нютагаар ябаа hаатнай, зандан модоной хангал хамар сорьёжо байхал. Мүнөө орон зандан модоор хэгдэhэн заншалта статуэткэнүүдhээ гадна, парфюмернэ промышленностиин эдлэл хэрэгсэлнүүдые — духи, хангал hайхан кремүүд, мылэ, шампунь болон бусад зүйлнүүдые гадаадада гаргажа худалдадаг юм. Эдэ бүгэдэ гүрэнэй баялигые улам арьбадхадаг байна бшуу. Тээд саашадаа зандан модон hалгаагдашахагүй юм гү!

Нэгэтэ Карнатака штадтахи Бангалорhоо Майсур орохо замдаа нютагай уран гартанай алаабхинуудай, мастерскойнуудай дэргэдэ зандан мододой обоолоотой байhандань, анхаралаа хандуулха ушартай болоо hэм.

— Энэмнай зандан модон гэшэ, — гэжэ алаабхинуудай нэгэнэй эзэн ойлгуулба. — Тэрэнэй үндэhэниинь юунhээшье үлүүгээр сэгнэгдэдэг. Ушарынь юуб гэхэдэ, үнэтэ шухаг, хангал hайхан тоhотой байдаг шуу. Урдандаа зандан модод хаа хаанагүй ургадаг байhан юм, харин мүнөө тэрэниие олохо гэшэ хүшэр, бэрхэтэй болонхой.

— Шалтагааниинь юун бэ!— гэжэ асуухадам, хөөрэлдэжэ байhан хүмни үг-маг гэшэбэ. Имагтал Делидэ мэргэжэлтэдтэй хөөрэлдэхэдөө, энэ өөрсэ шухаг модые хосороон hалгаалгада алаабхишанай сэхэ хабаатай дээрэhээ мүртэй харюу үгөөгүй байhыень ойлгобоб.

— Колониализмын үедэ Индиин ой модон ямаршье хиналтагүйгөөр, хайра гамгүйгөөр отолгодогдог байгаа, — гэжэ ороной ойн ажахын генеральна инспекторэй орлогшо Н. Джоши хөөрэбэ.—Ушарынь гэхэдэ, зандан модон 50 жэл соо ургадаг байна! hүүлэй жэлнүүдтэ республикын ой модоной ажахын хүшэр хүндэ байдалда ерэhые ойлгожо, Индиин правительство ороной ой модоной баялигуудые, тэрэ тоодо зандан модые сахин хамгаалхын тула тусхай хэмжээнүүдые абаhан байгаа.

Мүртэй юумэ олохогүйшье hаа, уран гартан зандан модоор элдэб юумэ хэхын тула ехэ сагаа бараха ушартай болодог. Тэдээнhээ худалдажа абаад, дам саашань гаргажа наймаалагшад лэ зандан модые ехээр столуулна, гаргуулна бшуу. Тэрэл Карнатака гү, али урда хубидахи Керала штадта нютагай хуули гаргагшад нэгэ хүнэй зандан модо отололгын хэмжээ 5 килограммhаа дээшэ гаргахагүйе хориhон байгаа. Мастерскойнуудай дэргэдэ обоолоотой байhан зандан модод энэ хуулиие бодото дээрэнь бэелүүлгын хүшэр бэрхэшээлтэй байhые элирхэйлэн харуулна.

Мүнөө Индидэ зандан модоной индустриин гүрэнэй сектор хурдан түргэноор хүгжөөгдэжэ байна. Хангал hайхан тоhо олзоборилго промышленна үндэhэ hуури дээрэ табигдаа. Зандан модонhоо мылэ үйлэдбэрилэн абаха гүрэнэй фабрика хүдэлнэ. Отологдоhон газарта сагдуул модод hуулгагдана. Энэнь hалбариин ерээдүйе hайнаар хангаха арга олгонол.

— Зандан модоор элдэб эсын юумэ бүтээлгэ гуримшуулагдаха. Тиигэжэ уран гартадай өөрсэ шухаг үйлэдбэри аршалан хамгаалагдажа, олон үеын хүнүүдые гайхуулан баярлуулжа байха юм, — гэжэ Н. Джоши хэлэнэ.

Сергей ЗИМИН,
Дели. АПН-эй корр.

ЖУРНАЛИСТЫН НАНГИН УЯЛГА

1946 ондо Копенгагенда эмхидхэгдэhэн Журналистнуудай уласхоорондын эмхиин (МОЖ) зэргэнүүдтэ бүхы түби дэлхэйн публицистнүүдэй түрүү ба демократическа 326 национальна холбоо болон нэгэдэлые түлөөлдэг 200 мянган журналист ородог юм. Устав соонь батадхагдаhан Журналистнуудай уласхоорондын эмхиин ажал ябуулгын гол ёhонуудай нэгэниинь мүнөө эгээл шухала болонхой. Энэнь юун бэ гэбэл, олониитын дунда үнэн сэхэ мэдээсэл дамжуулжа, эб найрамдалые аршалан хамгаалга, арадуудай хоорондохи хани барисаа болон харилсаа холбооe бэхижүүлгэ мүн болоно.

hүүлэй жэлнүүдтэ дайн дажар буруушааhан митингнүүд, эб найрамдалай жагсаалнууд болон маршнуудай улам үргэдэжэ байhанда дайнай болон амгалан байдалай шиидхэгдээгүй асуудалнууд тухай, буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгын аюул тухай өөhэдынгөө оронуудай уншагшадта үнэн сэхээр мэдээсэдэг журналистнуудай аша габьяа ехэ. Эб найрамдал бэхижүүлхын, арадуудай хоорондоо үгэеэ ойлголсохын, хүнэй эрхэнүүдые үргэдхэхын түлөө тэмсэлдэ олониитэдэ мэдээсэлнүүдые дамжуулдаг хэрэгсэлнүүдэй хабаадаха гол ёhонууд тухай декларациие ЮНЕСКО-гэй генеральна конференци 1976 ондо баталан абаhан юм. Газетэ болон журналнуудай хуудаhануудта, радио ба телевиденеэр дай номножо болохогүй гээд тэрээн доторнь онсолон тэмдэглэгдэнэ. Гэбэшье олониитэдэ мэдээсэлнүүдые дамжуулдаг хэрэгсэлнүүдээр дай, буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгые идхан номнохоhоо арсадаг, хархис хүсэнүүдэй мэдэлдэ байдаг хүнүүдэй ажал ябуулга тон хүшэр, ерэо юм. Эрхэтэнэй ехэ шэн зориг гаргаха хэрэгтэй болодог. Түрүү үзэлтэй олохон журналистнууд зүрхэтэй зоримгой байhанайнгаа түлөө ами наhаяа алдаhан, түрмэ шоронгуудта хаагдаhан, хүдэлмэригүй үлэhэн байха.

Журналистнуудай уласхоорондын эмхидэ ородог журналистнууд түби дэлхэйн түрүү үзэлтэй бүхы хүсэнүүдтэй нягта холбоотой байдаг, дайн дажарые буруушааhан үүсхэлнүүдые дэлгэрүүлдэг юм. Манай хэблэлэй үргэн ехэ ажал ябуулгашье энэ шухала зорилгодо алба хэнэ. МОЖ-ой үүсхэлээр hаналаа нэгэдэлгын hургуулинууд байгуулагдаа. Азиин, Африкын, Латинн Америкын журналистнууд тэндэ бэлэдхэл гарадаг. Будапештдэ, Берлиндэ, Софида, Багдадта ба Гаванада иимэ hургуулинууд бии. Чех журналист ба эб найрамдалай түлөө тэмсэлшэ Юлиус Фучигай нэрээр нэрлэгдэhэн hургуули 1982 ондо Гаванада нээгдээ hэн. Мүнөө жэлдэ Прагада иимэ hургуули нээгдэхэ. hуралсалай эдэ түбүүдтэ ерээдүйн публицистнүүд эб найрамдалай түлөө яажа тэмсэхэб гэжэ hурадаг юм.

Дэлхэй дээрэ шэнэ дайнай болохогүйн тулада МОЖ-ой болон Журналистнуудай национальна холбоонуудай ябуулдаг бүхы хүдэлмэри [illegible] талаар [illegible] ба амгалан ерээдүйн үмэнэ эдэ арга боломжонуудые хэрэглэжэ шадаха байhамнай журналист бүхэнhөө дулдыдана.

Иржи КУБКА,
Журналистнуудай уласхоорондын эмхиин генеральна секретарь.
(Орбис—АПН).

Прага.

ТҮСЭБЭЙ ДҮҮРГЭЛТЫН ДҮНГҮҮД

...ДРА-гай Хүдөө ажахын ба аграрна реформын ми...н хүрюусалгата хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн эндэ ...гэрhэн жэлдэ ороной хүдөө ажахые хүгжөөлгын ...нүүдые зүбшэн хэлсээд, тодорхой зорилгонуудые НДПА-гай ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ЦК-гай Салех Мухаммед Зерай түгэсхэлэй заседани дээ...hэн байна.

КПЧ-гэй ДЕЛЕГАЦИ ЕРЭБЭ

...Йеменэй Социалис партиин ЦК-гай Генеральна сек... ...ДРЙ-гэй Верховно Арадай Соведэй Президиумэй ..., премьер-министр Али Насер Мухаммад эндэ ...hэн КПЧ-гэй ЦК-гай гэшүүн Хасинто Насалем тү...иин Компартиин делегацитай уулзаба. Хоёр пар...доохи харилсаае саашадань хүгжөөхэ, мүн бусад ...д уулзалгын үедэ зүбшэн хэлсэгдэhэн байгаа.

Я. АРАФАДАЙ БУРУУШААЛГА

...Холбоото Штадууд болон Тель-Авивай Ливаниие ...шэлжа, гар табюулhан ливан-израилиин хэлсээе ...сүлөөлхэ эмхиин гүйсэдхэхэ комитедэй түрүү... ...Арафат эрид буруушаaба. Энэ хэлсээн Ливаниие ...hаа, араб арадуудай национально-сүлөөрэлгын ...таhалха талаар зорюулагданхай байна гэжэ тэрэ

...ЭЙ МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ СЕССИ

...Гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй хабаадал... ...ЕЭС-эй Министрнүүдэй Соведэй хоёрдохи сесси ...эбэ. «Юрэнхы дэлгүүрэй» оронуудай урда табиг... ...шухала экономическа ба политическэ асуудал... ...рэндэ хабаадагшад зүбшэн хэлсэхэ байна. Капи... ...гүрэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй Вильямсбергдэ ...хо зүблөөнэй урда тээ сессидэ хабаадагшад ...ээ бодолоо халан абаха юм.

СОВЕТ НОМОЙ ВЫСТАВКЭ

...ЕНЬ. Совет номой выставкэ эндэ нээгдэбэ. Кхмер... ...француз болон англи хэлэнүүд дээрэ хэблэгдэ... ...ческэ, эрдэм ухаанай, уран hайханай ба хүүгэдэй ... [illegible]

ЭХЭНЭРНҮҮДЭЙ ЭМХИИН УРЯА

[illegible]

КАНАДЫН ХҮЛГӨӨТЭ ҮДЭРНҮҮД

ПАРЛАМЕНТЫН урда тээхи талмай дээрэ Канадын бүлэг залуушуул эб найрамдалай лагерь түхеэрээд байгаа hэн. Канадада далита ракетэнүүдые туршалгаhаа арсахые уряалhан плакадууд үлгөөтэй. Буруушаалгын дуунуудые дуулана, петицидэ хүнүүдэй гар табюулна.

— Американхид далита ракетэнүүдые манай орондо туршахагүй гэжэ правительствымнай олониитэдэ соносотор, эндэhээ хүдэлхэгүйбди гэжэ тангаригаа үгөөбди,— гээд эб найрамдалай лагериин эдэбхитэн Розали Мартин намда хөөрэбэ. — Түрүүшээр яhала гоё майхан, тэрээнтэй зэргэлээд Канадын 100 жэлэй хүндэлэлдэ түүдэгэй орондо аhаагдаhан «мүнхын» гал бадаржа байгаа. Сүүдхэ үнгэрөөд байхада, полицинхид майхангыемнай хуряажархёо hэн. Майхан табихые нэгэл үдэрөөр зүбшөөгдэhэн юм гэжэ хэлээ. Бидэниие хүйтэнhөө айха гэжэ hана[illegible]

[illegible] Гринэм-Коммондо, Сенагта, Колд-Лейгтэ эб найрамдалай лагерьнуудые эмхидхэhэн англи ба американ эб найрамдалай тала баригшадай, мүн манай ороной хүнүү-

дэй жэшээгээр энэ ябуулгамнай үнгэргэгдэнэ. Далита ракетэнүүдые туршаха асуудалаар парламентда дуугаа үгэхэ эрилтэ табинабди. Общинануудай палатын депутадууд партийна журам тухай hанаагаа табиха, ударидан жолоодогшодой үгые дуулаха бэшэ, харин hунгагшадайнгаа дура хүсэлэнгыень бэелүүлхэ зэргэтэй.

Канадын эдэ залуушуул долоон хоног соо ниислэл хотодо яhала мэдээжэ болоо. Хажуугаарнь гараhан хүнүүд зогсожо, тэдэнэртэй хөөрэлдэнэ. Дүтэ оршодог кафеhээ халуун эдеэ асаржа үгэнэ. Тэдэнэй листовко болон хандалгануудые хэблэжэ тараахые парламентын зарим гэшүүд дурадхаhан байгаа. hобинтой хүнүүд шэн[illegible]

Ядерна дайнай эхилбэл, Канадын хүн зоной, адагынь, хахад хубинь хосорхо болоно.

— Тэрээнhээ байтагай буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгэ амгалан байдалай элдэб талада нүлөө үзүүлнэ. Ядерна дайн болоходоо магадгүй гэжэ саг үргэлжэ айжа байхадань, гэмтэ ябадал хэхэ, архи ехээр ууха, гэр бүлэнэрэй hалаха hандарха ушар олошорно.

Канадын газар дээрэ американ далита ракетэнүүдые туршахыень зүбшөөхэ тухай правительствын шиидхэбэриие буруушаажа, зуугаад мянга шахуу канадынхид ороной хото городуудай үйлсэнүүдтэ гараа hэн. Федеральна парламентын, провинци[illegible]

Хүгшэн, залуугүй, дайнай ветеранууд ба шажанай ажал ябуулагшад, обществын эгээл элдэб зоной түлөөлэгшэд амгалан тайбан байдалда ажаhууха гэhэн нэгэл эрмэлзэлтэй байна» гэжэ hая Торонтодо болоhон олон мянган хүнэй хабаадалгатай жагсаал тухай репортаж дотороо «Торонто стар» газетэ бэшэбэ.

«Далита ракетэнүүдые туршалгаhаа арсаха ёhотойбди», — гэжэ газетын түрүү бэшэг уряална. Тэрэниие туршажа эхилбэл, ядерна дайн хэзээл эхилхэ ааб гэжэ айжа, hүрдэжэ байха болонобди. США-гай далита ракетэнүүдээр зэбсэгжэжэ эхилээ hаань, СССР өөhэдынгөө түхеэрэлгэнүүдые нарижуулан hайжаруулха баатай болоно. Эдэ бүгэдын эсэстэ буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгэ улам hүжэрхэл.

Ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүтээлгэдэ канадынхид хабаадаха дурагүй юм. Бидэ эб найрамдалые сахин хамгаалга бэхи[illegible]

ОТТАВА.

Андрей САНДАКОВ,
АПН-эй корр.

Манай республикада гастролёор ерэhэн Б. Басанговай нэрэмжэтэ Хальмагай АССР-эй гүрэнэй драмын театрай артистнууд үсэгэлдэр Х. Намсараевай нэрэмжэтэ Бүряад драмын академическэ театрай байшан соо «Зултурган — талын ногоон» гэhэн түрүүшынгээ зүжэг харуулба.

Зүжэгэй эхилхын урда тээ Буряадай АССР-эй тогтоогдоhоор 60 жэлэй ойн баярай хүндэлэлдэ зорюулжа, аха дүү Хальмаг ороной драмын театрайхидай гастроль нээлгын баяр ёhолол болоо. Тэрээн дээрэ Хальмагай болон манай республикын соёлой хүтэлбэрилхы түлөөлэгшэд, артистнууд хани халуун амаршалгын үгэнүүдые хэлээ.

Хальмагай АССР-эй мэдээжэ уран зохёолшо А. Бадмаевай зохёолоор найруулагдаhан дурсагдагша зүжэгэй гол удха — Хальмаг ороной тала дайдаар Совет засаг тогтоолгын үе сагуудта зорюулагданхай. Театрай ахамад режиссер Э. Купцов зохёолой автортай хамта тус зүжэг найруулжа табиhан байна.

Олон үзэгдэлтэй, уран шэмэглэлтэй энэ зүжэгэй гол рольнуудта Хальмагай мэдээжэ артистнууд наадаба. Юрын арад зоной, революционернүүдэй болон баяшуулай рольнуудые театрай бүхы артистнууд гүйсэдхэнэ. Жэшээлхэдэ, Хальмагай ЦИК-эй түрүүлэгшэ байhан Арашаф Чапчаевай рольдо РСФСР-эй габьяата артист С. Яшкулов, мориной заводой баян эзэн Житков — РСФСР-эй габьяата артист Ю. Ильянов, тэрэнэй хүбүүн, хаанта засагай сэрэгэй офицер Борис Житков — артист Е. Асанов, ноён — артист Доржо Сельвин гэгшэдэй гүйсэдхэлгэ харагшадта илангаяа hайшаагдаба.

Б. НАМДАКОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хальмаг артистнууд Улаан-Үдэдэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Д. Ц. ЦЫРЕМПИЛОН

1931 онhоо КПСС-эй гэшүүн, союзна тусхайта пенсионер Цыремпилон Доржо Цыремпилович 75-тай болоjо ябатараа, хүндөөр үбшэлhэнэй hүүлээр наhа бараба.

Д. Ц. Цыремпилон 1908 ондо Буряадай АССР-эй Сэлэнгын районой Гильбэрэ тосхондо дунда шадалтай таряашанай бүлэдэ түрэhэн байгаа. 1931 ондо багшанарай техникум дүүргэhэнэйнгээ hүүлээр Алайрай райондо хүдэлхөөр эльгээгдээ hэн. 1933 он болотор таряашан залуушуулай hургуулиие даагшаар, удаань райОНО-е даагшаар хүдэлбэ.

1933—1935 онуудта Буряадай АССР-эй Сэлэнгын районой «Улаан Сэлэнгэ» газетын редактораар хүдэлhэн байгаа.

1937—1938 онуудта тэрэ ВКП(б)-гэй Сэлэнгын райкомой нэгэдэхи секретаряар хүдэлhэн, харин 1938 ондо ВКП(б)-гэй Буряадай обкомой хоёрдохи секретаряар hунгагдаhан юм. 1940 оной март hарада Д. Ц. Цыремпилон ВКП(б)-гэй ЦК-гай дэргэдэхи Партийна эмхидхэлшэдэй дээдэ hургуулида hурахаар эльгээгдээ hэн.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу Ехэ дайнай жэлнүүдтэ Д. Ц. Цыремпилон дайлалдажа ябаhан армида политическэ хүдэлмэри хэhэн, хэдэн дивизинүүдэй политическэ таhагуудай начальник, корпусой политическэ таhагай начальнигай орлогшо байhан юм.

1946 ондо, Совет Армиин албанhаа табигдаhанайнгаа hүүлээр, Д. Ц. Цыремпилон республикын партийна ба совет хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ хабаадалсаа. КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой секретаряар, Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшээр, 1955 оной январьhаа 1960 оной ноябрь болотор Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүү[лэгшээр] хүдэлhэн байгаа.

Республикын комму[нистн]ууд болон ажалшадай хүндэдэ хүртэжэ, Д. Ц. Цыремпилон РСФСР-эй В[ерховно] Соведэй депутатаа[р] дахин, Буряадай А[ССР-эй] Верховно Соведэй [депута]даар дүрбэ дахин, [КПСС-эй] райкомой, горкомой [ба обко]мой гэшүүнээр оло[н дахин] hунгагдаhан, КПСС-[эй] съездын делегат бай[гаа].

Харюусалгатай ту[шаал]нуудта хүдэлхэдөө, [Д. Ц.] Цыремпилон дүршэл[тэй, ду]ритай, залан сэхэ [хүтэлбэ]рилэгшэ байhанаа хар[уулаа,] республикын ажахын [ба] соёлой байгуулалтад[а бүхы] хүсэ шадалаа, эршэ [хүсэе] элсүүлдэг байгаа.

Эхэ оронойнгоо [урда] габьяатай байhанайн[гаа тү]лөө Д. Ц. Цыремпил[он Ле]нинэй орденоор, Ула[ан Ту]гай орденоор, Ажала[й Улаан] Тугай хоёр орденоор, [Эсэ]гэ ороноо Хамгаалгы[н дай]най I шатын, Улаан [Одо]н орденуудаар, олон [медаль]нуудаар шагнагданхай.

Д. Ц. Цыремпилон[ой тухай] дурасхаал тэрэнтэй [хамта] хамта хүдэлhэн [нүхэдэй] зүрхэ сэдьхэлдэ хэтэ[дээ мүнхэ]хэл.

А. У. Модогоев, Б. С. Семенов, В. Б. Саганов, ... Бирюков, А. А. Бадиев, В. Ф. Лысов, Л. В. П..., А. М. Беляков, А. Д. Чукаев, И. П. Зинченко, ... Шомоев, А. С. Берещинов, В. П. Убсеев, И. Д. ...ков, Н. Б. Пивоваров, В. А. Сахьянов, С. М. Ха..., Ф. Т. Будажабэ, Г. А. Цыденова, Б. Л. Лу..., К. Т. Барабанов, Д. Д. Эрдыниев, А. В. Б..., М. М. Черных, И. П. Ильин.

ШЭНЭ МАРКАНУУД

СССР-эй Хэлхеэ холбооной министерствын шэнэ марка Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо зорюулагдана. Ойн баярые тэмдэглэжэ байhан республикын ажахын ба соёлой туйлалтануудые харуулhан зураг дээрэ Буряадай оперо болон баледэй театрай байшан, замбуулинай хэлхеэ холбооной газар дээрэхи пункт, модо болбосоруулга дээрэ хүдэлжэ байhан хүсэ ехэтэй түхеэрэлгэ, промышленна предприятинууд, хадын бэлшээри ба самолёт зурагданхай. Маркын тэг дундань — Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын герб, доодо таладань дурасхаалай тэмдэг.

Ленинградай С. М. Кировэй нэрэмжэтэ гүрэнэй академическэ оперо болон баледэй театрай 200 жэлэй ойтой дашарамдуулан, шэнэ марка барлагдан гаргагдаба.

Ородой классическа оперо болон баледэй искусствын мүндэлэлгэтэй холбоотой тус театрта эсэгэ ороной хүгжэмэй искусствын түүхэдэ толотомо хуудаhануудые бэшэhэн элитэ ехэ композиторнууд, дирижернууд, артистнууд хүдэлhэн юм.

(ТАСС-ай корр).

ОЙН БАЯРТА ЗОРЮУЛНА

Корсаковай хүдөөгэй соёлой байшан соо hонин уулзалга болоо юм. Гушан мянгатанай нэгэн И. И. Болдогоев соёлой байшангай соведэй уряалаар тэрэ уулзалгада ерэhэн байна. Тус уулзалга хадаа Буряадай АССР-эй байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойдо зорюулагдаа.

Соёлой байшан соо нютагай хүн зон олооро суглarба. Байгал-Худариин совхозой хүтэлбэрилэгшэд—директор П. И. Зубакин, парткомой секретарь Н. Д. Загинаев, профкомой түрүүлэгшэ А. Г. Цырендоржиев гэгшэд, мүн Оймороой сельсоведэй түрүүлэгшэ В. П. Сенченко, «Прибайкалец» колхозой правлениин түрүүлэгшэ В. А. Новолодский болон бусад нүхэд уулзалгада байлсаа.

«Знамя Октября» колхозой түрүүлэгшэ ябаhан И. И. Болдогоевтой уулзалга угаа hонёор үнгэрөө. Тэрэнэй залуу наhан халуун хаhада үнгэрhэн байна. 1928 онhоо комсомолтой хуби заяагаа холбоhон И. Болдогоев ВЛКСМ-эй райкомдо, 1932 онhоо «Правда Бурятии» газетэдэ, Совнаркомдо хүдэлөө.

Тэрэнэй баян намтар, үнэн сэхээр арад зондоо бүхы наhаараа алба хэhэн ушарынь залуушуулда hургаал болохонь лабтай. Юуб гэхэдэ, тус уулзалгада hурагшад олоороо хабаадаа ха юм.

Уулзалгын түгэсхэлдэ Корсаково hууринай уран hайханай коллектив концерт табяа. Үреэлнүүдые, Худариин буряадуудай ёохорой дуунуудые фольклорно ансамблиин гэшүүд гүйсэдхэбэ.

М. БОТОЕВА,
Корсаковай дунда hургуулиин багша.

УНШАГШАДТАЯА УУЛЗАНА

Буряадай АССР-эй байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойдо зорюулан, уран зохёолшод уншагшадтаяа эдэбхитэйгээр уулзана.

Һаяхан Загарайн райондо уран зохёолшод В. Петонов, К. Карнышев, залуу поэтесса В. Дугарова ошоод ерээ. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо, Үнэгэтэйн, Эрхирэгэй совхозуудта, Үнэгэтэйн үрэ жэмэсэй заводто, «Татарский ключ» гэжэ карьероуправленидэ, hургуулинуудта тэдэнэр хүрэжэ, олон тоото уулзалга үнгэргэhэн байна.

* * *

Кабанскын районой Сэлэнгинск посёлогто оршодог 22-дохи ГПТУ-гай hурагшадтай А. Щитов Д. Дылгыров хоёр уулзаа.

* * *

Бүри hаяхан поэдүүд В. Намсараев, А. Щитов гэгшэд Улаан-Үдын 2-дохи ГПТУ-да айлшалhан байна. Энэ жэлдэ ГПТУ-нуудай хүтэлбэрилэгшэд уран зохёолшодые дуратайгаар урина.

* * *

«Байгал» гэжэ оёдолой нэгэдэлэй оёдолшодтой Л. Тапхаев, Е. Голубев гэгшэд уулзаа. Оёдолшод үнэн зүрхэнэйнгөө баярые мэдүүлhэн байна.

* * *

Улаан-Үдын авиазаводой профкомой уряалаар залуушуулай хамтын 1-дэхи, 6-дахи, 7-дохи байрануудта уран зохёолшод С. Ангабаев, В. Липатов, Ч-Р. Намжилов, К. Балков гэгшэд үсэгэлдэр айлшалжа, зохёохы ажал тухайгаа хөөрэбэ, шүлэгүүдээ, зохёолнуудаа уншаба.

Е. ОСОДОЕВА,
Буряадай АССР-эй Уран зохёолшодой холбооной дэргэдэхи уран зохёолые олоной дунда нэбтэрүүлгын бюрогой хүдэлмэрилэгшэ.

Соёлой hонин

ЗЭДЭЛЖЭЛ БАЙНА

Хаберай дуулимхан намдуу тэрэ үдэшэ совхозой түб— Оронго hууринай уужам утаүйлсөөр урагшалхадамнай, залуу хүүгүүд, басагадай ирагуу хонгёо хоолой холоhоо сууряатан дуулдажа байгаа hэн. Тосхоной шэмэг болоhон соёлой байшанда дүтэлхэ бүри:

> **Оронгын татуур гүнзэгышье haa,**
> **Унаган борым хоолойсоо.**
> **Ушармаар нүхэдэйм**
> **олоншье haa,**
> **Ушарhан гансадам**
> **хүрэхэшьегүй,**

—гэhэн олондо мэдээжэ дуунай аялга элихэнээр соностожо захалба.

Соёлой байшангай багахан нэгэ таhалга соо багтахысаа суглarhан залуушуул түрэл республикынгаа байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойдо зорюулагдаhан конкурс-харалгада бэлдэжэ, бэлиг шадабаряа мүлин туршажа байба бшуу. Үни холоhоо республика дотороо суудa гараhан уран hайханай самодеятельностиин энэ коллектив мүнөөшье урданайнгаа солые бадаруулан ябаhаар юм. Тусхайлбал, соёлой байшангай дэргэдэ арадай аман зохёолой ансамбль, драмын кружок, хатарай, дуунай бүлэгүүд, хоор эмхидхэгдэнхэй. Эдэ бүгэдые хүтэлбэрилэгшэдшье—бүлтэ залуушуул. Табан жэлэй саада тээ соёл-гэгээрэлэй училищи дүүргэhэн Светлана Данзановна Бимбаева уран hайханай хүтэлбэрилэгшөөр ажаллана. Тиихэдэ хормейстерээр Дарима Очирова, баянистаар Светлана Гармаева, балетмейстерээр Ульяна Тугутова хүдэлнэ.

Тус байшангай дэргэдэ совхозой малшад, механизаторнуудые хангаха автоклуб байгуулагданхай. Соёлой үнинэй хүдэлмэрилэгшэ Софья Содномовна Содномовагай хүтэлбэрилдэг энэ клубай уран hайханай самодеятельностиин гэшүүд hарадаа хоёр удаа холын стара, гүүртэнүүдтэ, полевой станда айлшалан ошожо, hонирхолтой, удха түгэлдэр концерт, наада харуулдаг; хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг байха юм. Жэшээлбэл, бүри hая эдэнэр Янгаажанда, Һарhата-Толгойдо, Хонхорто, Улаан-Одондо үбэлжэдэг малшад, хонишодто ошожо бэлиг шадабаряа харуулаад бусаhан байба.

— Соёлой байшангай дэргэдэ эмхидхэгдэhэн уран hайханай бүлгэмдэ бүхыдөө 130 гаран хүн хабаадалсадаг. Совхоздо ажалладаг залуушуул hэлэ олон. Жэшээлбэл, механизаторнууд Валерий Раднаев, Бимба-Доржо Бадмаев, автомашинын жолоошон Мунко Халзанов, hаалишан Гарма-Доржо Раднаев, Оронгын дунда hургуулиин багшанар Любовь Лощинова, Дарима Жамсаранова, Энгельсина Цыденова, Мария Нимаева, совхозой мелиоратор Бүргэд Цыремпилов гэгшэд илангаяа эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг байна. Бидэ уран hайханайнгаа бүлгэмдэ hургуулиин бэлигтэй hурагшадые олоор хабаадуулхые оролдонобди. Юуб гэхэдэ, эдэнэрнай ерээдүймнай халаан болохоор бага багшар, эдир залуу наhанhаа бэлиг шадабаряа мүлихэhээ гадна, ажал хэрэгыемнай дам саашадаа үргэлжэлүүлхэ байна ха юм, — гэжэ Софья Содномовна Содномова тайлбарилан хэлээ hэн.

Вл. ЖИГЖИТОВ.
Улаан-Үдын район.

ҺҮҮЛШЫН ХОНХО

Республикын hургуулинуудта уржадэр заншалта hүүлшын хонхо жэнгирөө. Тиимэ баяр ёhолол Улаан-Үдын 33-дахи hургуулида hүр жабхалангай оршон байдалда үнгэрбэ. 1-дэхи «А» болон «Б» классуудай hурагшад сэсэгэй баглаатайнууд. эгээл аха нүхэдөө—10-дахи классуудай hурагшадые амаршалгын баяр ёhололдо хабаадаха болоhондоо урматайнууд.

Һургуулиин директор А. В. Яркин зүрхэндэ хадуугдама үгэ хэлжэ, арбан жэлдэ хүмүүжүүлhэн hурагшадаа үреэжэ, гүрэнэй шалгалтые hайнаар барихыень хүсэбэ. Удаань ниитын эмхи зургаануудай, түрэлхидэй, шефүүдэй түлөөлэгшэд үгэ хэлэжэ, 10-дахи классуудай hурагшадые халуунаар амаршалаа.

Р. ДАШИЕВА,
БГПИ-гэй студентка.

АЖАЛ ТУХАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай «Челночек» гэжэ садай бэлэдхэлэй 2 бүлэгэй 60-аад үхибүүд эхэ, эсэгынгээ хүдэлдэг предприяти hаяшаг ошожо, үйлэдбэриин hонин зүйлнүүдтэй танилсаhан байна. Тэдэнэр хэдэн цехтэ ажаллагшадай ажал хэрэгүүдые угаа hонирхон хараа. Тиихэдэ багашуул комбинадай алдар солын таhалга соо табигдаhан предприятиин түүхын хуудаhануудые хөөрэhэн экспонадуудтай, мүнөө эндэ гаргагдажа байhан продукциин выставкэтэй танилсаба.

Үхибүүдэй энэ экскурсиие үйлэдбэриин hуралсалай инструктор, ажалай ветеран, коммунист Л. М. Пушкина хэhэн байна.

Багашуулда экскурси hонирхолтой байгаа. Тэдэнэр тэрээн тухай хидхон зурагуудые ... рээр болон үнгэтэ ... шуудаар зураhан бай... Тэдэнэйнь выставкэ ... рин сэмбын комбина... хэлгын цехэй ханада ... хэй.

Д-Р. ДАМБ...

ФУТБОЛ

ТҮРҮҮШЫН ОЧКО

СССР-эй «А» классай хоёрдохи бүлэгтэ наададаг Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зоной футболистнуудай дунда гурбадахи, дүрбэдэхи уулзалганууд үнгэргэгдэбэ. Эндэ наадаанай дүршэл баянтай, бэлэдхэл hайнтай командын футболистнууд түрүүшын уулзалгаhаа очконуудые суглуулжа эхилээ. Эдэнэрнай хэд бэ гэхэдэ, манай зоной үнинэй командануудай нэгэн — Омскын «Иртышэй» футболистнууд болоно. Эдэнэр түрүүшынгээ хоёр наада үнгэргэхөөр Алас-Дурна зүгэй хото городуудаар айлшалhан байгаа. Тиихэдээ эдэнэр Благовещенскын «Амур» командын стадион дээрэ наадахадаа, талмайн эзэдтэй 1:1 тоотойгоор тэнсэжэ, нэгэ очко өөртөө бэшүүлжэ гараhан юм. Харин хоёрдохи уулзалгаа манай Улаан-Үдын «Локомотивтай» үнгэргэхэдөө, талмайн эзэдые 3:1 гэhэн тоотойгоор бүдэрүүлжэ мордоо бэлэй. Удаадахи хоёр наадаяа гэртээ үнгэргэхэдөө, Новосибирскын «Чкаловец», Новокузнецкын «Металлург» командануудые тус тустань 2-1 гэhэн тоотойгоор шүүжэ, дүн хамта долоон очкотой болоходоо, мүрысөөнэй таблица толгойлбо гээшэ. Зургаа-зургаан очкотой болоhон гурбан командын футболистнууд удаадахи hууринуудые эзэлбэ. Эдэнэр айлшаар ябахадаа, шухала очконуудые абажа үрдиhэн байба. Жэшээнь, Барнаулай «Динамо» команда Ангарскын «Ангарын» футболистнуудые 1:0, гэртээ наадахадаа, Комсомольск-на-Амуре хотын «Амурые» 4:1, Владивостогой «Лучые» 2:1 гэhэн тоотойгоор диилэжэ шадаа. Мүн Тюменийн «Геологой» футболистнууд Улаан-Үдын «Локомотивые» 1:0, гэртээ Новокузнецкын «Металлург» командые 4:2, Новосибирскын футболистнуудые 4:0 гэhэн тоотойгоор шүүhэн.

Благовещенскын «Амур» «Иртыштэй» 1:1 тоотойгоор тэнсээ haa, хоёрдохи наадандаа «Геологой» футболистнуудые 1:0 тоотойгоор илаhан байба. Харин гурбадахи уулзалгаяа өөрынгөө стадион дээрэ манай «Локомотив» командатай наадаа юм. Тиихэдээ эдэнэр 1:1 тоотойгоор тэнсэжэ, «Локомотивай» футболистнууд гурбан уулзалгаhаа түрүүшын нэгэл очко өөртөө бэшүүлбэ гээшэ.

Уншагшадай анхаралда мүнөөдэрэй байдалаар мүрысөөнэй таблица толилогдобо.

Командануудууд	Наадаа	Шүүгээ	Тэнсээ	Алдаа	Бүмбэгэ	Очко
«Иртыш» (Омск)	4	3	1	0	9—4	7
«Геолог» (Тюмень)	4	3	0	1	9—3	6
«Динамо» (Барнаул)	4	3	0	1	7—4	6
«Автомобилист» (Красн.)	4	2	2	0	7—5	6
«Ангара» (Ангарск)	4	2	0	2	5—4	4
«Звезда» (Эрхүү)	4	1	2	1	4—3	4
«Амур» (Благовещенск)	3	1	2	0	3—2	4
«Металлург» (Новокуз.)	4	1	1	2	8—9	3
«Манометр» (Томск)	4	1	1	2	2—5	3
«Луч» (Владивосток)	3	1	1	1	3—3	3
«Амур» (Комсомольск)	3	1	1	1	4—6	3
«Чкаловец» (Новосиб.)	4	0	1	3	2—8	1
«Локомотив» (Улаан-Үдэ)	3	0	1	2	2—5	1
«Торпедо» (Рубцовск)	4	0	1	3	2—6	1

КОМАНДЫН ГЭШҮ[ҮД]

Байгша оной наадануудhaa Улаан-Үдын «Локомотив» командын нэрэ солые хамгаалхаар абтаhан футболистнуудай нэрые уншагшадта дурадханабди.

Командын начальник — Андрей Дамдинович Жамьяндабаев. Тэрэ 1970 онhоо «Локомотив» командада ажаллана. Командын **врачаар, администратораар** А. В. Тутубалин, О. С. Кутитов гэгшэд байгша онhоо ажаллажа эхилэнхэй.

Командын ахалагша тренерээр, Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ, урдандаа «Б», «А» классай бүлэгтэ өөрынгөө командын гол хамгаалагшаар наадаhан Георгий Георгиевич Гаврилов томилогдонхой.

Командын тренер, СССР-эй спортын мастер Вячеслав Яковлевич Вознюк. 1967—1969 онуудай турша Шэтын СКА командада наадаhан. 1967 ондо Вячеслав Россин Федерациин эрхим 22 футболистнуудан тоодо оруулагдаhан юм., 1970 ондо тэрэ Одессын «Черноморец», 1973—1974 онуудта Улаан-Үдын «Сэлэнгэ» командада наадаhан байна.

Командын вратарьнууд — 1. **Николай Русаков,** 1957 ондо түрэhэн. Технологическа институдай студент. «Забайкалец» клубта 12-тойhоо футболоор наадажа эхилhэн.

2. **Сергей Кремлев,** 1962 ондо түрэhэн, Селенгинск тосхондо футболоор наадажа hураhан, командада түрүүшынхеэ абтанхай.

Хамгаалагшад: 3. **Оренок Озиев,** 1956 ондо түрэhэн. Грозныйн «Терек», Шэтын командануудта наадаhан. Улаан-Үдын «Локомотив» командада зургаадахи жэлээ наадажа ябана.

4. **Сергей Тутаев,** 1956 ондо түрэhэн. Хори тосхондо футбол наадажа эхилhэн юм. 1975 онhоо Улаан-Үдын футболой командада наадана.

5. **Владимир Чумаков,** 1957 ондо түрэhэн. «Забайкалец» клубhаа «Локомотив» командада 1978 онhоо абтаhан байна.

6. **Виктор Алексеев,** 1958 ондо түрэhэн. Транспортын «Локомотив» клубай командаhаа мастернуудай командада уригдаhан байна.

7. **Доржи Федоров,** 1959 ондо түрэhэн. 1974 онhоо «Забайкалец» клубай футболой хүүгэдэй, эдиршүүлэй болон ехэ наhатайшуулай командада наадаhан юм. Технологическа институт дүүргэhэн, 1981 онhоо «Локомотив» командын бүридэлдэ абтанхай.

8. **Владимир Шевляков,** 1959 ондо түрэhэн. Мүн лэ технологическа институт дүүргэhэн. ЛВРЗ-гэй спортын клубта 13 наhатайhаа футбол наадажа эхилhэн.

9. **Петр Быстров,** 1961 ондо түрэhэн, байгша ондо Улаан-Үдын «Стекол...» командаhаа уригдажа ...

Полузащитнигууд: ... **Юрий, Сергей** Ково... 1955—1957 онуудта ... hэн, Юрань— коман... питан. Сергейнь ... комсорг. 1974—1975 ... hаа «Локомотив» ... нэрэ хүндые хамгаа... ябана.

12. **Василий Стр...** 1960 ондо түрэhэн ... ондо граждан авиаци... хүүгэй техникум ... Улаан-Үдэдэ ажалла... гээгдэhэн байгаа. ... да түрүүшынхеэ на...

13. **Олег Шожо...** ондо түрэhэн, «Заба... клубта хүмүүжэhэн, ... мотивай» бүридэлдэ ... ондо абтаhан.

14. **Василий Ку...** 1966 ондо түрэhэн, ... Үдын 42-дохи hур... 10-дахи классай ... ЛВРЗ-гэй спортын ... тренер В. Филатова... жүүлгэ доро футбол... эхилhэн.

Довтологшод: 15. ... сандр Алферов, 19... түрэhэн. Багшанарай ... тудай спортын фа... дүүргэнхэй, 1982 он... комотив» командада ...

16. **Игорь Черны...** ондо түрэhэн. Техн... ска институдай студ... байкалец» клубай ... эдиршүүлэй болон ... hатайшуулай команд... дажа эхилhэн юм. ... hоо «Локомотивай» ... дэлдэ абтаhан бай...

17. **Леонид Иван...** ондо түрэhэн. 197... тренер Николай Тр... хүтэлбэри доро фут... дажа hураа юм. 198... «Локомотив» коман... дана. Багшанарай ... дай физическэ хүм... гын факультедэй ст...

18. **Андрей Мат...** ондо түрэhэн. ... ГПТУ-да hурана. ... Вадим Титовой ... доро хүүгэдэй спор... дахи hургуулида фу... дажа эхилhэн.

19. **Сергей Иван...** ондо түрэhэн. Ула... 19-дэхи hургуулиин ... классай hурагша. ... нер Вадим Титовой ... бэри доро футбол ... hураhан байна.

Иигээд байхадаа ... Үдын «Локомотивай» ... болистнуудай дии... ниинь hаял ехэ наа... баадажа, мастернуу... гэжэл, онол шадаба... далжа эхилhэн ... гээшэ. Саашадаа ... мандадаа hайн hура... рилго гаража, мэрг... дабаритай эрхим фу... нууд болохо бэзэ ... дая.

Б. ЦЫРЕМП...

«БҮ ГЭМТЭЭ»

Загаhанай ажахын Зүүн-Сибириин эрдэм-шэнжэлгын ба проектно-конструкторска институдта (Востоксибрыбниипроект) загаhа хамгаалалгын ниитын штаб эмхидхэгдэбэ. Оронойомнай олон хи нютагуудhaa хүдэлхөөр ерэhэн залуу эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэд энэ штабта ороо.

Прибалтикын, Красноярска хизаарай, Томско областиин болон бусад нютагай түлөөлэгшэд Буряад ороной эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэдтэй суттаа Забайкалиин үзэсхэлэнтэ байгаалиие хамгаалха юм. Байгаалиие хамгаалалгын асуудалнууд тэдээндэ дүтэшье, танилшье. Тиимэhээ эндэхи нютагай өөрсэ шухаг ургамалнуудые болон ан амитадые хамгаалалгын ехэ хэрэгтэ өөhэдынгөө хубитаяа оруулха эрмэлзэлтэй.

Экспедицинүүдэй зунай хаhада гидробиологууд, ихтиологууд Зүүн-Сибириин гол мүрэн, сөөрэм нуурнууд соо шэнжэлгэ хэхэ.

«Бү гэмтээ» гэhэн медигүүдэй заабари гүн гүнзэгы удхатай. Тиимэhээ хүн энэ заабариие хүтэлбэрилгэ болгон байгаалидаа гамтайгаар хандаха ёhотой.

А. ВИНОГРАДОВ.

«ШАХТЁРОЙ» ГАЛНУУД

Гусиноозёрскын «Шахтёр» гэжэ соёлой байшангай сэнхир гал үдэшэ бүри хүн бүхэниие уряалан ялардаг. Эндэ hонирхолтой уулзалганууд, концертнүүд, хэмжээ ябуулганууд болодог байдаг.

Һаяхан Киевэй филармониин дуушан П. Топчий гэгшын концертдэ хүн зон олооро суглarба. Дуушадай уласхоорондын конкурсын лауреат П. Топчий совет болон харин оронуудай эстрадна дуунуудтай сутларагшадые танилсуулба. Гургалдайн аялга шэнги гоёхон хоолойтой айлшанаа Гусиноозёрскын олониитэ, хүн зон хүндэтэйгөөр угтаба.

Украинаhаа ерэhэн айлшан hүүлшынгээ дууе дуулаад байхадаа, суглarагшадта хандан:

—Уулзатараа баяртай! — гэжэ хэлээ.

* * *

«Шахтёр» гэжэ соёлой байшанда «Залуу бүлын клуб» hаяхан эмхидхэгдэбэ. Тус клубай зорилго хадаа хүүгэдые хүмүүжүүлхэ, ажаhуудалаа зүбөөр сахиха талаар залуу бүлэнүүдтэ туhалха гэhэн юм. Арадай депутадуудай горсоведэй соёлой таhагай үүсхэлээр энэ клуб эмхидхэгдээ.

«Залуу бүлын клубай» түрүүшын хэшээл дээрэ районой хүүгэдэй эмшэн Т. М. Роман hонирхолтой элидхэл хэhэн байна.

П. ДЫМБРЫЛОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «Үйлэдбэри хангалгын жураам»—түрүү бэшэг. «Хабарай тарилга-83»: ажалаа комплексноор ябуулха, хартаабха тарилгые түргэдхэхэ»—материалнуудай суглуулбари. «Барилганууд дээрэhээ мэдээсэнэ»—мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «Луговодууд ургасадаа бэлдэнэ»—В. Афанасьевагай мэдээсэл.

Хоёрдохи хуудаhанда. «Һургаал болоо»—М. Шомоевой статья. «Дүнгүүд согсологдоо, зорилгонууд хараалагдаа»—А. Белоусовагай мэдээсэл. «Рапс болон редькэ—тэжээлэй үнэтэ ургамал»—Л. Емельяновагай статья. Н. Ефимовэй фотомэдээсэл. Нютагай hонин.

Гурбадахи хуудаhанда. «Өөрынгөө зүргэ олохо»—Л. Зандановагай статья. «Хүлеэгдээгүй ушарнууд»—В. Бадмаевай статья. Хилын саанаhаа.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. «Хэн хаана hурахаяа ошохоб?»—мэдээсэлнүүд. Кино ба театрнуудта. Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.35 — Үглөөнэй гимнастика. 9.50 — Ровно хотын хүүгэдэй уран hайханай коллективүүдэй концерт. 10.30 — «Гражданин Лешка» — уран hайханай фильм. 11.55 — «Высокое небо» — баримтата фильм. 12.20 — Новосибирскын телевидени болон радиогой ород арадай инструментнүүдэй оркестрэй концерт. 12.45 — Шэнэ hонин. (12.50 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ hонин. 15.25 — Баримтата фильмүүд. 16.35 — Шатарай hургуули. 17.05 — «Москва шадарай хүдөө нютагуудай мүнөөдэр ба үглөөдэр». 17.35 — «Арадай аялга дуунууд». 17.50 — «Бидэнтэй хамта хэ, бидэнэр шэнгеэр хэ, бидэнэрhээ үлүүгээр хэ». ГДР-hээ дамжуулагдаха. 18.50 — Ухаалан зохёогшод болон уралан нарижуулагшадай бүхэсоюзна бүлгэмэй VI съездын делегадуудта концерт. 19.30 — «Зураг бүхэндэнь — нарак» 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — Л. Ромина дуулаха.

Улаан-Үдэ. 20.25 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 20.55 — «Пограничный пес Алый» — уран hайханай фильм. 22.00 — «Время». 22.35 — «Ородой музей». 23.10 — Гадаадын оронуудай эстрадын аялга дуунууд. 23.55 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 — Англи хэлэн. 13.35 — Географи. 8-дахи класс. 14.05 — «Байгаали шэнжэлэлгын почто». 2-дохи класс. 14.35 — «Түүхын хуудаhанууд». 15.20 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 16.05— Э. Хемингуэйн ажабайдалай ба зохёохы ажал ябуулгын хуудаhанууд. 16.55 — Шэнэ hонин.

Улаан-Үдэ. 17.00 — Музейнүүдэй залнуудаар». 17.35 — «Манай айлшад». 18.05 — «Барилгашан» гэhэн дамжуулга. 18.45 — Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо. «Три солнца» — уран hайханай фильм. 20.15 — Киноочерк. 20.25 — «Эрдэм ухаан ба ажабайдал».

Улаан-Үдэ. 20.55 — Хүгжэмтэ заб hарлалга. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!» 21.15 — Баскетболоор Европын чемпионат. Эрэшүүл. СССР-эй ба Польшын суглуулагдамал командануд, Франциhаа дамжуулагдаха. 22.00— «Время». 22.35 — «Наш общий друг» — олон серитэй уран hайханай фильм. (6-дахи ба 7-дохи сери). 00.30 — Уhан дээрэ бүмбэгөөр наадалгаар уласхоорондын мүрысөөн. СССР-эй ба Италиин суглуулагдамал командануд.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕ[ВА]

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23. редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61 выпускающие—2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.
Н-02427. Заказ № 123. Индекс 04649.